



מחזיבז

פרשת וישלח | גליה ח' | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע



פנינים ואמרות

דרשת הבר מצוה של לוי

וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם כְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֹעוֹן וְלֵוִי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חֲרָבוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בְּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר (לד, כה).

וכותב הרמב"ן, ורבים ישאלו ואיך עשו בני יעקב הצדיקים המעשה הזה, לשפוך דם נקי, עיי"ש באריכות.

ואפשר לתרץ על פי מאי דאמרין בגמרא (סנהדרין נח:): גוי ששבת חייב מיתה, והטעם הוא מפני שהשבת הוא אות בין הקב"ה ובין ישראל, והרי זה כמשתמש בשרביטו של מלך. ולפי זה הוא הדין במילה שנאמר בו (בראשית יז, יב) "וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם", גוי שמל עצמו חייב מיתה. ובני יעקב שאמרו להם אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמוני להמול לכם כל זכר, למילה לשם גירות נתכוונו, שיהיו כמותם, אבל הם לא מלו עצמם אלא לשם גישואין, ובדעתם היה להישאר גויים, ולפיכך נתחייבו מיתה, מאחר שהשתמשו באות של מלך.

ולוי נעשה אז בר מצוה, וחדש זה הדין על הבר מצוה שלו, שכמו שעכ"ם ששבת חייב מיתה, כן במילה. הגה"ק בעל חדושי הר"ם זצ"ל (הובא בפרדס יוסף בפרשתנו)

סימן לזהות מיהו שרו של עשוי

וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאֲבֹק אִישׁ עָמוּ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר (לב, כה). וברש"י ופירשו רבותינו זכרונם לברכה שהוא שרו של עשו.

סיפר הגה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר זצ"ל: פעם בא חסיד עני ושפך מר שיחו בפני מרן הדברי חיים מצאנז זצ"ל, שבתו בגרה ואין לאל ידו לכלכל הוצאות החתונה. מרן זצ"ל נתן לו מכתב המלצה ושלחו לאחד הגבירים בעיר אחרת, ובין השורות נקב מרן הדברי חיים סכום מדויק שמבקש מהגביר שיתן עבור העני שמוסר את הכתב.

החסיד העני נסע אל הגביר שאליו שלח מרן הדברי חיים את המכתב, כשנכנס לביתו לא הרגיש בו הגביר תיכף, כי היה טרוד בלימודו, ואח"כ כאשר הבחין בחסיד העני נתן לו שלום ושאלו למבוקשו. החסיד הראה לו את מכתבו של מרן הדברי חיים זצ"ל. כאשר ראה הגביר שהדברי חיים דורש סכום מסוים, התחיל להתווכח עם החסיד העני ואמר לו כי הסכום הנקוב גדול מדי ויתן לו קצת פחות מזה, אבל החסיד התעקש וטען שרוצה דייקא את הסכום שנקב מרן זצ"ל, כה התווכחו ביניהם עד אשר יצא מבית הגביר בידים ריקניות, וחזר לצאנז לסיפר למרן זצ"ל את כל העניין.

מרן הדברי חיים נתן לו מכתב שני לחסיד אחר בעיר אחרת, וכשנסע לשם קיבלו החסיד הגביר בפנים שוחקות, וכאשר ראה את דרישת מרן זצ"ל נתן לו מיד את הסכום שביקש, והלה חזר לביתו בשמחה רבה.

לימים כשנסע הגביר אשר דחה את בקשת החסיד, להסתופף בצל מרן הדברי חיים, הוכיחו מרן זצ"ל ואמר לו: הנה כתיב בפרשת וישלח ויאבק איש עמו, ופרש"י ז"ל שהוא שרו של עשו, ובפרשת וישב כתיב וימצאו איש וגו' ופרש"י ז"ל זהו גבריאל שנאמר והאיש גבריאל. ולכאורה מנא ליה לרש"י דאיש שבפרשת וישב הכוונה לגבריאל, ובפרשת וישלח קאי האיש על שרו של עשו, הלא בשניהם נאמר איש ותו לא. אלא ביאור הענין – המשיך מרן הדברי חיים זצ"ל – שאם עני דופק על פתחו של גביר לבקש עזרה והלה מתחיל להתאבק ולהתווכח עמו ואינו



מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' י"ט

עמ' ז'



פניני אביר יעקב





כד השמן המופלא שהשתמשו בו בימי החשמונאים

וַיִּתֵּן יַעֲקֹב לְבִדּוֹ (לב, כה).

כתב הש"ך על התורה: אמרו ז"ל (מובא ברבינו בחיי) אל תיקרי לבדו אלא לְבִדּוֹ, מאין בא לו זה הכד, כשיעקב שם האבנים מראשותיו והשכים בבוקר ומצאן אבן אחת ונתבצר לו כד של שמן ויצק על ראשה וחזר הכד ונתמלא, אז ידע יעקב שהוא מזומן לברכה ואמר אין זה ראוי להניחו כאן. והוא השמן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו והמזבח ואהרן ובניו והמלאכים ועדיין כולו קיים כמו שאמרו חז"ל (הוריות יא:): זה לי לדורותיכם, והוא כד השמן של הצרפית שאמר לה אליהו כד השמן לא תכלה, והוא אסוך שמן של אשת עובדיה הנביא, כשראה יעקב שכל כך נסים עתיד להיות בו סימן עצמו והביאו, כן מצאתי.

והוסיף בזה בעל 'ברכת הזבח' הגה"ק רבי אהרן שמואל קאידנור זצ"ל (נפ' ה"א תל"ו) בספרו ברכת שמואל על התורה (שלהי פר' מקץ ד"ה ואגב) אחר שהביא את דברי הש"ך הנ"ל, וזה לשונו: "והנה פשוט הוא בעיני שגם אותו הפך נתגלה גם כן לבני חשמונאי שהיה חתום בחותמו של כהן גדול של אהרן הכהן דכתיב גביה (שמות ל, לא) "זה לי לדורותיכם" לעולם הבא, ובו הדליקו שמונה ימים לפי דרכם, לרמוז שנתקן מידת ח' שהוא הוד, והמותר נגזר לעולם הבא עכ"ל הברכת שמואל.

ש"ך - על התורה (בפרשתינו); ברכת שמואל על התורה (שלהי פר' מקץ ד"ה ואגב)

באלימות כלפי עם אחר, לכן הקדימו רפואה למכה, וציוו על כל אנשי שכם למול את עצמם, שעל ידי כך נעשו כולם יהודים, ואז לא היה עוד מקום לחשוש מפני גויי הארץ, שכן מאז ומתמיד הגויים עומדים בצד ואינם מתערבים, כאשר מדובר בשפיכת דמם של יהודים.

במשנת רש"י - בפרשתנו

מדוע התפלל הרב ביחידות בחדרו

וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכְהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לַפְּלִיטָה (לב, ט). וברש"י מחנה משמש בלשון זכר, ובלשון נקיבה.

אמרתי להזכיר שפעם אחת הזמין ה' את דרכי, דרך עיר אחת באמריקה והייתי צריך לשבות שם בש"ק פרשת וישלח, ובערב שבת הבטחתי להרב דשם, שאבוא להתפלל בבית הכנסת שלו בש"ק. אכן נודע לי שמתפללים שם אנשים ונשים בלי הבדל מחיצה, שאסור ליכנס למקום תפלה כזה. ובכן נשארתי באכסניא שלי כל היום והתפללתי ביחידות, וכאשר נפגשתי עם הרב אחר השבת, הוכיחני על פני על שהתפללתי ביחידות, והזכירני דברי חז"ל דתפילה בציבור עדיפה.

והשבתי לו תיכף, דהנה רש"י ז"ל בפרשת השבוע, מפרש שישנם כמה מלות בלשון הקודש שמשמשים הן בלשון זכר והן בלשון נקבה, כמו מחנה וכדומה. וחפשתי בדברי רש"י שם, וטרחתי למצוא שם גם מלת ציבור, ויגעתי ולא מצאתי אלא ודאי שציבור אינו משמש בשניהם בלשון זכר ובלשון נקבה גם יחד, אלא בלשון זכר בלבד. אמנם במקום שהציבור מתפלל בערבוביא זכרים עם נקבות ביחד אין זה ציבור, לכל היותר הוא מחנה שמשמש בשניהם וכמו שפירש רש"י ז"ל. ובמחנה כתיב (שמות לג, ז) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרהק מהמחנה". ועל כן לא ישת עלי חטאת שלא התפללתי בציבור, מאחר שאין שם 'ציבור' רק 'מחנה' גרידא.

אמרי אברהם - בפרשתנו (להג"ר אברהם מאיר איזראל ז"ל אבד"ק הוניאד ואח"כ אב"ד וינה)

רוצה לעזור לו, בודאי הוא שרו של עשו, משא"כ אם הגביר שואל אותו מה תבקש ומושיט לו עזרה, הרי הוא מלאך גבריאל. מושיען של ישראל (ח"ב עמ' 110)

תרי"ג - גימטריא או שינוי אותיות?

עם לָבָן גִּרְתִּי (לב, ה). וברש"י עם לבן גרתי, גרתי גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצוות שמדתי. לכאורה עדיף רמז המתבסס על שינוי האותיות על פני רמז גימטריא, ולפיכך היה עדיף לומר 'גרתי' אותיות של תרי"ג. 'מתרצים העולם' שקושיה זו טעות היא, שהרי תרי"ג גופו אינו אל גימטריא.

במשנת רש"י - בפרשתנו

מה חכמה היא להתגבר על אנשים חלשים ביום שלישי למילה

בשבת פרשת 'וישלח' דרש הרבי ר' יהונתן אייבשיץ בבית הכנסת על פרשת השבוע, ובתוך דבריו אמר: על הפסוק (לד, יג) "וַיַּעַן בְּנֵי יַעֲקֹב אֶת שָׁכֶם וְאֶת חָמוֹר אֲבִיו בְּמִרְמָה" מפרש רש"י במרמה היינו בחכמה. ולכאורה קשה, מה חכמה היא להתגבר על אנשים חלשים, ביום השלישי למילתם, כאשר אין בכוחם להתנגד ולהתנגן.

אלא בעצם, היו בני יעקב אמיצים וגיבורים כדי להתגבר על כל בני שכם, גם מבלי שימולו את עצמם, אך חוששים היו מפני שאר העמים שבסביבה, היה קם בעולם רעש גדול וגוים רבים היו רוגזים ורוטנים על העזת בני ישראל להשתמש





מאז שנפגשו שני הצדיקים, החל שינוי ניכר במצב הכלכלי של היהדות החרדית...

סיפר הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל: נושא קליטת ילדי העולים מארצות המזרח במוסדות היה קשה ומייגע, לאור העובדה שחלק מן המוסדות סרבו לקבל את הילדים. לילה אחד, עם תום יום של מסכת נדודים בין מוסדות תורניים, כשרוחי נסערה מהמצב, עליתי לביתו של הרב מבריסק והתחלתי לבכות ולצעוק. סיפרתי לו על המצב הנורא השורר במחנות העולים ותינתי באוזניו את כאבי העמוק על מאות אלפי העולים המועברים על דתם בשיטתיות על ידי הסוכנות ומוסדות המדינה. מרוב עגמימות שאחזה בי פרצתי בזעקות ושאגתי מנהמת לבי: הרי מדובר כאן בפיקוח נפש רוחני, ולהלכה מלאכות פיקוח נפש נעשות בגדולי ישראל. מדוע אפוא גדולי הדור אינם מטפלים בפיקוח נפש זה שאין גדול ממנו. שאל אותי הרב מבריסק בהתעניינות: מה אתה מציע לעשות? השבתי: לדעתי יש צורך שהרב יחד עם הרב מטשעבין ורבי יחזקאל אברמסקי יעמדו בראש ועדה להקמת מוסדות עבור ילדי העולים. המשיך הרב מבריסק להקשות: כיצד יממנו את הדבר? השבתי: צריך לשלוח אנשים לכל העולם בשביל לגייס כספים. הפטיר הרב מבריסק קצרות: כבר עשו זאת. עניתי בתוקף: כנראה הרב קיבל מידע לא נכון, לא עשו מאומה בעניין ואין כמעט שום מוסדות עבור הילדים. ואמנם למרבה הצער כך היו פני הדברים. רק ישיבות בודדות קלטו את ילדי העולים, ביניהן ישיבת פוניב' שפתחה מוסד מיוחד וקלטה ילדים ככל שהורשתה.

ניכר היה על הרב מבריסק שהוא חש בצער רב למשמע הדברים. לבסוף הפטיר הרב מבריסק: אני לא רואה מי שיכול לשנות את המצב מלבד הרבי - האדמו"ר. הוא זה שיכול לפעול בעניין.

יצאתי מבית הרב וכולי נסער ונרגש. אותה עת עבר ברחוב פרס ליד בית הרב מבריסק ידידי הגאון רבי רפאל דוד אויערבאך, אחיו הצעיר של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך. הוא הבחין בי שאני שקוע בהרהורים עמוקים, והבין כי דבר מה טורד את מחשבותי. מיד ניגש אלי ושאל אותי לפשר הדבר. החווית בידי לעבר דלתו של בית הרב מבריסק, אני בא מכאן. סיפרתי לרבי רפאל דוד על כל השיחה ועל תגובתו של הרב מבריסק. כעת, אמרתי לו, הנני מהרהר ומנסה להבין מי הוא האדמו"ר אליו התכוון הרב מבריסק. אני ורבי רפאל התלבטנו יחד במי מדובר. רבי רפאל דוד הציע שכנראה הרב התכוון לאדמו"ר הבית ישראל מגור, שאז הוכר בתואר שאמר הכל 'דער גערער רבי'. אמנם הרבי מגור היה אז רק בראשית הנהגתו אבל כבר אז נחשב למנהיג ישראל.

ממחשבה למעשה פנינו שינוי לביתו של הבית ישראל, וסיפרנו לו את כל העניין. כששמע הרבי מפי את דברי הרב מבריסק נסערה נפשו, והוא החל להלך על פני חדרו הלך ושוב כארי בסוגר במשך רגעים אחדים.

הרב לא התכוון אלי, אמר לאחר מחשבה, כי אם לאדמו"ר מבעלז. אולם אתם אל תלכו אליו, אני בעצמי אלך אליו. רבי רפאל דוד אויערבאך החליט שהוא חייב להיות נוכח בפגישת האדמו"ר. הוא בא בדברים עם ידידו הרה"ח רבי נחום קורנפלד, שהיה מבאי ביתו וממקורביו של האדמו"ר מגור, וסיכם עמו שיודיע לו מראש

כך 'סידר' הרב מפוניבז את השודדים...

יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי וגו' עד אשר אבא אל אדני שעירה (לג, יד).

סיפר מרן הרב מפוניבז זצ"ל: יום אחד נסעתי ברכבת התחתית בעיר ניו יורק, לפתע הקיפה אותי חבורת פרחחים כושים, שהכרת פניהם ענתה במ שהם מתכננים לתקוף ולשדוד אותי. טבעת העבריינים התהדקה סביבי ולא ידעתי מה לעשות.

צץ רעיון במוחי, שלפתי מן הכיס פיסת נייר ועליה רשומה כתובת בקרבת מקום, שאלתי אותם אולי הם יודעים היכן עלי לרדת. "כמובן", צהלו "עליך לרדת בתחנה הקרובה, גם אנחנו הולכים בכיוון ההוא..." עדיף היה להם לשדוד אותי ברחוב חשוך מאשר ברכבת הציבורית.

והנה נעצר הקרון, כולנו נעמדנו ממקומות הישיבה שלנו. נתתי להם את הכבוד לרדת ראשונים לפני, התמהמהתי מעט, ואז נסגרו הדלתות האוטומטיות, ואני נשארתי ברכבת, פטור לגמרי מעונשם של אלו...

שמה הנכם סבורים שזו המצאה שלי, הפטיר הרב מפוניבז בחיוך, "את התחבולה הזאת למדתי מיעקב אבינו. כאשר עשו הציע לו 'נסעה ונלכה', השיבו יעקב 'יעבור נא אדוני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאיטי'..."

כיוצא בזה מסופר על הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצ"ל שיצא לאסוף כספים בארה"ב. בעת שהותו בניו יורק השתוללה באחת הלילות סופת שלגים. בבוקר, רק לאחר מאמצים מרובים הצליח לפתוח את דלת המרתף בו התאכסן, מאחר והשלג נערם לגובה רב וחסם את היציאה.

לפי החוק חייב כל אדם לגרוף את השלג מול ביתו. כאשר גרף הרב יונגרמן את השלג, מצא להפתעתו כלב מת קבור בערימת השלג. מה עושים? אי אפשר לזרוק נבלת בעל חיים לאשפה, יש על זה קנס גבוה, אלא צריך להזמין את מחלקת התברואה של העירייה, אך מסתבר כי בשל הסופה יקח הדבר מספר ימים.

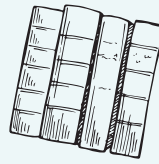
חשב מה יעשה. בלית ברירה נצנץ בו רעיון. הכניס את הכלב לתוך תיק גדול ועלה עמו לרכבת, במטרה להגיע למדינת ניו ג'רזי הסמוכה ולהניחו שם באיזו חורשה.

במהלך הנסיעה ברכבת הבחין בשני כושים שמתבוננים בו בעיון ומתלחשים ביניהם... הבין שהם חושבים לעצמם, מי יודע מה יש ליהודון הזה בתוך התיק שלו. בטח רכוש רב. עיניהם החמדניות גדלקו בראותם את התיק הגדול...

הרב יונגרמן בחכמתו הבין את מזימתם והחליט לשתף פעולה... עצם עיניו, עשה עצמו כאילו נפלה עליו תרדמה. רק לאחר שעצרה הרכבת בתחנה פקח את עיניו, ובקרון לא כושים ולא תיק...

נוסיף, בכל פעם שהיה הצדיק הרב יונגרמן מספר סיפור זה, כאשר היה מגיע לסופו ומתאר את מראה הכושים הפותחים את התיק, היה צוחק צחוק גדול...

הרב מפוניבז (ח"ב עמ' רפא); נר לשולחן שבת (מהרב רזנבליט)



'ועתה' היינו תשובה, 'הייתי' לשני מחנות, היינו, על ידי שהייתי לשני מתנות בעושר וגדולה באתי לתשובה.
(ספיר ויהלום להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

המבחן הנפלא אצל גדול הדור...

המגיד הנפלא רבי יענקלע גלינסקי זצ"ל מספר על עצמו: כשהגרמנים כבשו את פולין מצד זה והרוסים מצד זה, נתבצר מקום בגיהנם במדינת 'ליטא' החפשית שהוקמה בתווך, והמוני בני הישיבות מצאו מקלט בעיר 'ווילנא'. רציתי להיכנס אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, ומקורבו הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל שהיה רבה של עירי קריניק קבע לי תור למחרת היום באחת עשרה בבוקר. כל הלילה לא ישנתי מרוב התרגשות, ושיננתי את סוגיות מסכת יבמות שיהיו שגורים על פי, שאם ישאלני לא אגמגם אלא אומר לו מיד: "חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום", וכולי וכולי. הגעתי בזמן הנקוב, ומצאתי כשלושים איש ממתניגים בתור, כל אחד וסאת צרותיו. לפתע נפתחה הדלת והרב מישקובסקי קרא לי להיכנס. התרגשותי גדלה, עמדתי לפני 'גדול הדור'. הייתי בטוח שהשאלה הראשונה תהיה: מה אתה לומד. השאלה השנייה: מה חידשת, והשאלה השלישית: ומה עוד חידשת? במקום זה, שאל שלוש שאלות אחרות. הראשונה: "מתי קיבלת לאחרונה מכתב מהורים". עניתי: "כבר חצי שנה שנותק הקשר". הם נשארו בצד הרוסי, ואנחנו ברחנו לליטא מהצד הגרמני.

השאלה השנייה: "האם יש לך כרים וכסתות להתכסות בלילה?". על מקום שינה הוא לא שאל, כי לרבים לא היה, ישנו על ספסלי בית המדרש, אבל בלי כסת ושמיכה עלולים היו לקפוא למוות. עניתי שיש לי, ונחה דעתו.

השאלה השלישית: "אפשר לראות את נעליך?" התביישתי, אבל לא היתה ברירה. הרמתי את המכנסים המטולאים, ומגעלי נראו במלוא הדרן, בנובהרדוק היו אומרים על נעלי הבחורים, כולם אהובים כולם ברורים וכולם פותחים את פיהם...

מיד נתן לי כסף לקנות זוג נעלים, ואמר: "כאן ביתך, הוא פתוח עבורך עשרים וארבע שעות ביממה".

ואני, כששמעתי דבריו, במקום לשמוח, התחלתי לבכות, מהתרגשות, הרגשתי שיש אחד שאיכפת ליה ממני, לא חקר אותי על צרותיהן וצרות צרותיהן של היבמות, אלא איכפת ליה על צרותי וצרות צרותי שלי... כאלו היו גדולי ישראל!

הובא בגל' קנין תורה

כוחו של ניגון להחזיר בתשובה

פעם אחת שאל אחד את הרה"ק בעל 'דברי ישראל

על מועד קיום הפגישה. בהגיע היום המיועד, כשנודע לו לרבי רפאל דוד שהבית ישראל עומד לנסוע לקטמון לבקר את האדמו"ר רבי אהרן מבעלז, הקדים רבי רפאל דוד ונסע לבית האדמו"ר מבעלז, שם המתין לבואו של הרבי מגור. הבית ישראל הגיע אל הרבי מבעלז במפתיע מבלי הודעה מוקדמת. כשהגיע ביקש הרבי מבעלז מכל הנוכחים לצאת, וכולם מלבד רבי רפאל דוד יצאו החוצה. רק הגבאי המפורסם של האדמו"ר מבעלז רבי שלום פויגל נותר לעמוד על משמרתו.

בשל הופעתו הפתאומית של הבית ישראל לא הכינו עבורו כסא לשבת. הרבי מגור ניצל עובדה זו וביקש מהגבאי להביא לו כסא. ברגע שיצא הגבאי מן החדר ניגש הרבי מגור ישירות אל האדמו"ר מבעלז והחל לפרט בפניו את סיבת בואו.

מה יהיה עם ילדי העולים, זעק הבית ישראל בכאב, הלא החופשיים בקיבוצים משתלטים על הדור הצעיר ומעבירים את בני ישראל על דתם! מה יהיה כאן? כידוע היתה דרכו של האדמו"ר מבעלז שלא לשמוע אפילו מילה אחת בגנותם של יהודים, אך הפעם ישב כפוף על כסא קדשו סמוך לשולחן. החזיק את ידיו זו בזו בחוזקה והאזין לדברים בכאב ובדומייה.

כשהבית ישראל כילה לדבר נענה האדמו"ר מבעלז נחרצות: כדי לפעול להקים מוסדות ולהציל כמה שיותר נפשות יש צורך בכסף שבלעדיו אי אפשר לפעול. האדמו"ר מבעלז שקע בשרעפי קדשו וכעבור מספר דקות הפטיר ואמר לאורחו: גערער רבי, הבה ונגיד ביחד: בני ישראל צריכים פרנסה בכדי לחנך דורות ולהקים מוסדות תורה, כי כל כוונתנו הוא לשם שמים. כך אמרו שלוש פעמים. לאחר מכן הוסיף הרבי מבעלז ואמר: אבי ז"ל, הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלז, אמר פעם: הניסיון של עשירות היה קשה יותר מניסיון העניות, אבל היום כולם מודים שניסיון העוני הוא גדול יותר מניסיון העושר.

מאוחר יותר, כאשר גולל רבי רפאל דוד באוזני אחיו הגאון רבי שלמה זלמן את מה שראה ושמע בביקורו של הרבי מגור אצל האדמו"ר מבעלז, הגיב על כך רבי שלמה זלמן ואמר: עכשיו בטוחני שנזכה לראות את כוחם של האדמו"רים החסידים.

ואמנם, מאז שנפגשו שני הצדיקים, החל שינוי ניכר במצב הכלכלי של היהדות החרדית. לפתע התחיל לרדת שפע בעולם, מוסדות התורה קיבלו תנופה מואצת, והתחילו להשתקם ולהקים בניינים ומבצרי תורה ביתר קלות והמצב הרוחני החל יותר להתפשט. ומאז בכל עת שהיה רבי שלמה זלמן אויערבאך עובר ליד בניין שנבנה לשמש מוסד של תורה היה מכריז בהתפעלות: ראו כמה גדול כוחם של צדיקים.

בפרשת השבוע, פרשת וישלח, נאמר (בראשית לב יא): 'קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסִידִים וּמִכָּל הָאֲמָתִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֶת עֲבָדְךָ פִּי בְמִקְלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַדֶּרֶךְ הַזֶּה וְעַתָּה הִיּוֹתִי לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת, וּפִירֶשׁ רֶשֶׁי: 'כִּי בְמִקְלִי - לֹא הָיָה עָמִי לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא מִקְנֶה אֲלֵא מִקְלִי לְבָדוּ.

ופירש הרה"ק רבי ישראל ממודיץ זיע"א בספרו 'דברי ישראל': ידידו, עניות מעביר על דעת קונו (עירובין מא:), חלילה, זהו שרמז 'כי במקל' היינו עניות, שמעביר על דעת קונו, על ידי זה 'עברתי'.





ממודזין זיע"א: נגינה זו מה טיבה?

השיב לו הרה"ק: גדולה נגינה שהיא מעודדת לתשובה, מעלה את נשמתו של אדם, ומקרבת לבם של ישראל לאביהם שבשמים. תמה השואל: אפשר מה שלא עושים ופועלים ספרי מוסר וספרי יראים תעשה ותפעל הנגינה?

ענה הרה"ק: אמשול לך משל למה הדבר דומה, לבן כפר, בעל רחיים, שבא לכרך וראה בחלון של שען אחד בין השעונים השונים שעון מקיץ המצלצל בנעימה ומעורר את האדם משנתו. נכנס אליו על מנת לקנותו. נותן לו השען שלום ושואלו, מאיזה מקום אתה ומה מעשיר. ענהו, בן כפר ובעל רחיים אנכי.

שמע השען ומתחיל לצחק עליו: למה לך שעון מקיץ, כמה גלגלים גלגלי גלגלים ואופנים מסתובבים בטחנתך ומשמיעים קול ורעש גדול, ואם הם אינם מקיצים ומעוררים אותך, מה יועיל לך שעון קטן זה בצלצולו הדק. השיב לו בן הכפר: אינך יודע ומבין בטבע האדם, טבעו של עולם שכל דבר שאדם רגיל בו ומצוי אצלו אין הוא מרגיש את מציאותו, אף אני כן, כל היום וכל הלילה מצוי אני אצל הגלגלים הגדולים וקולם החזק ואיני מרגיש בהם ואין כוחם יפה להקיץ אותי משנתי, אבל צלצולו הדק של שעון קטן זה הוא דבר חדש אצלי ובקלות יקיצני משנתי בנעימתו.

אף נגינה כן, ספרי מוסר וספרי יראים, בני אדם מצויים אצלם ומורגלים בהם ואים עושים רושם, אולם הנגינה חידוש יש בה ובכוחה לעשות רושם ולעורר בבני אדם הרהור תשובה ולהחזירם למוטב.

עוד בענין זה, ברבות הימים העיד הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממודזין זיע"א בספרו 'ישא ברכה' (פרשת נשא) על אביו הרה"ק רבי ישראל ממודזין זיע"א: אאמ"ר זצוק"ל, בזמן שישב בעיר מודזין, היה נוהג לנסוע כל יום לטיול מחוץ לעיר, לשם נופש ואויר צח. פעם אחת בנסוע דרך שדה מרעה שמע פתאום את שירת רועה צאן, וציוה לעצור מיד את הכרכרה, בכדי להאזין לשירת הרועה. וכאשר גמר צוה להמשיך בנסיעה. ואמר למלווי, בוודאי תתפלאו על עצירת העגלה לשם האזנת שירת הרועה, אבל דעו לכם רבותי, כי כל המזמר כאלו מתוודה הוא, שירתו של אדם היא וידוי, כי על ידי השירה אפשר להכיר את מהותו של אדם, וכל המתוודה, מי לא יהיה, צריכים להאזין ולשמע.

(מתוך ספר ספיר ויהלום להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מה אמר מרן ה'בית ישראל' לבחור שפגש ב'כותל'

שעת לפנות בוקר מוקדמת, ברחבת 'הכותל המערבי' בירושלים. צמוד לכותל עומד בחור, מתלמידי ישיבת 'שפת אמת' שבירושלים, ומתפלל בדבקות. לפתע חש טפיחה על שכמו, וכשהסתובב עמד המום: היה זה הרבי מגור, הרה"ק בעל ה'בית ישראל' זיע"א, שטפח על שכמו ושאל אותו קצרות:

'מהו השבח הגדול ביותר שאפשר לומר על הקדוש ברוך הוא?'

הבחור אפילו לא העלה בדעתו לענות, והמתין לתשובת הרבי שהגיעה מיד: 'השבח הגדול ביותר הוא, שהוא לעולם אינו צוחק מאיתנו...' - סתם הרבי את דבריו ולא פירש..., ובשובו לישיבה, מיהר הבחור לחדרו של ראש הישיבה, מי שכיחן לימים כאדמו"ר, הרה"ק בעל ה'פני מנחם' זיע"א, וביקש להבין.

ממה יכול הבורא לצחוק, ומדוע באמת אינו צוחק?

נענה ה'פני מנחם' והסביר: 'דאח נא. בתפקידי כראש ישיבה, מדי פעם מוכרח אני להעיר לבחור שנהג שלא כשורה, ובתגובה הבחור מתחייב לחדול מהנהגה זו, מקבל על עצמו להקפיד על ההוראה שאמרתי לו. כך בפעם הראשונה שאני מעיר לו, אולי גם בפעם השניה, ואפילו בפעם השלישית. אולם אם הבחור יחזור על הנהגתו הנלוזה גם בפעם הרביעית והחמישית, הרי ברור שכשישוב ויתחייב בפניי - אצחק ואלעג לו, הרי כל כך הרבה פעמים התחייב ולא עמד בדבריו...'.

הבחור הנהן, וה'פני מנחם' הוסיף והסביר כשהוא מגביה את קולו: 'לא כן אצל בורא עולם. אצלו, יהודי נכשל, נופל, לא עומד בקבלתו, ושוב מתחייב ומבטיח. והוא, אבא אוהב וטוב שכמותו, לעולם אינו צוחק מאיתנו, גם בפעם המאה. תמיד הוא מקבל את ההתחייבות שלנו בשמחה כמוצא שלל רב, ושש לעזור לנו לעמוד בה!'

כי אבינו שבשמים, בפניו אנו מתחייבים ולכבדו אנו מקבלים קבלות, לעולם לא נבהל מכשלונות העבר שלנו, תמיד הוא נותן בנו אמון מחדש, תמיד הוא רוצה לעזור לנו לתפוס את עצמנו בפעם הזאת. מה לנו כי ניבהל או נישבר מההיסטוריה המוכתמת שלנו, הבה נחדש נעורינו כקדם ונסתער על המטרה, והוא יעזורנו ויעניק לנו כוחות להצליח!

גל פניני פרשת השבוע

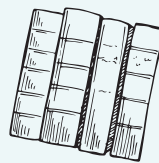
פיקחותו של הגר"ח מבריסק באופן נתינת שוחד לגוי

קח נא את ברכתך אשר הבאת לך... ויפצר בו ויקח (לג, יא).

מסופר על הנצי"ב מוואליזין זצ"ל, שהיה מופיע מידי שנה בפני ה'מושל', ומבקש היתר להמשיך לקיים את תלמוד התורה לשונה נוספת. הנצי"ב היה מוסר ל'מושל' סכום כסף נכבד מצפה להחלטתו, וברצון נענה ה'מושל' לבקשתו, ומסר לו אישור נוסף להחזקת התלמוד התורה.

שנה אחת הוחלף ה'מושל'. הנצי"ב בא כדרכו עם ממון רב אל ה'מושל החדש', ובקש ממנו את הבקשה המסורתית להמשיך לקיים את תלמוד התורה. ה'מושל החדש' נעלב וזעם על השוחד שמסר לו הנצי"ב ומיין לקבלו. התנצלות הנצי"ב שאין זה שוחד אלא מתן הוקרה, לא הועילה. שב הנצי"ב בבושת פנים לביתו, בידעו שהגזרה נגזרה.

כשראה בעלה של נכדתו הגר"ח מבריסק את צערו של הסב הגדול, בקש לקבל את הממון לידו, והבטיח לסב שהוא ימסור



שלג, שהרי אמו אינה משקרת, ואכן המושל "התערב" עמו. רגעים מספר אחר שקיעת החמה חזר רבנו חיים לבית המושל והודה שזו הפעם הראשונה שהגילוי שנתגלה בחלומו מאמו התבדה, ולכן הוא נאלץ לתת ל"מושל" את הסכום הגבוה שהובטח לזוכה ב"התערבות". אחר שנטל המושל את הכסף נשאל ע"י רבנו חיים מבריסק "מה לענות לסבא הנצי"ב בענין התלמוד תורה?" "אמור לסבא שאין סיבה לדאגה" - השיב ה"מושל", בהחזיקו בכסף בחמדה...

ברכת מאיר (עמ' שצה)

את הממון לשליט. אותו היום היה יום חם מאוד. לבש רבי חיים מבריסק לבוש חם מאוד, כפי שמתלבשים ביום שלג וכפור. עטוף במעיל הפרווה וכובע הצמר, נגש בשליחות הסבא הגדול, אל בית ה"מושל".

כשראה ה"מושל" בחור יהודי לבוש במעיל פרווה וכובע צמר ביום חם, עמד וצחק. סיפר רבי חיים מבריסק ל"מושל", שאמו נתגלתה אליו בחלום והזהירה אותו שהיום ירד שלג, ויהיה קר וציוותה עליו להתלבש בלבוש חם, שח"ו לא יצטנן. ה"מושל" ריחם על הבחור התמים, ואמר לו שאל ישתטה, חלומות שווא ידברו. אז הציע רבי חיים למושל "התערבות" בממון רב על דבר החלום, שעוד היום ירד

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ישירות
למיייל האישי



- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק



ככה מתחילים
את היום!

לחץ כאן להצטרפות





פנינים על הפרשה:

היצה"ר מתגבר על האדם ע"י הבלי העזה"ז

ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע (בראשית לו כב). הנה כתבנו שלוטן הוא אותיות 'לוטל', דהו תחלת גריו יצר הרע באדם, שמתחיל לטל הבלי העולם ולהתעסק בהם. וכשנותן לב להתעסק בהבלי העולם מונע עצמו מתפלות ומכיוצא, וכשנכנסים בלב תאוות העולם מתנחם על התפלות והמצות שהיה עושה בראשונה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מ:): בתורה על הראשונות:

וזהו שאמר ויהיו בני לוטן, דהינו, אלה הפעולות היוצאים מנטילת והתעסקות בהבלי העולם, כשנכנסים בלב תאוות העולם בא לו חרון אף על שלא היה מקדם לזה רודף אחר תאוותיו, ותורה על המצות הראשונות שהיה עושה. וזהו חרי והימם, דהינו בא לו חרון אף על מצות הראשונות שהיה עושה ותורה עליהם, וזהו והימם, לשון תמיהה. וכיון שהתחיל לטל תאוות העולם ולהתעסק בהם, זה גרם לו מניעת המצות, וזהו ואחות לוטן תמנע, כלומר, נטילת והתעסקות בתאוות העולם הוא סבת מניעתו מעשות מצות, דזה תלוי בזה, דאם רדף אדם אחר תאוות העולם, ממילא מתבטל מהמצות: (פיתוחי חותם פרשת וישלח)

דרכי ותחבולות היצה"ר

אלה בני אצור בלהן וזעון ועקן (בראשית לו כז). בא לרמז, דכיון שגשתקע כל כך בזהמא דיצר הרע, כיון שתבוא העברה לידו, מיד ולא לתור עושה אותה, ולא ינוח ולא ישקט עד שיעשנה, וכל זה מחמת ששלטה בו הזהמא כל כך:

וזהו שנאמר אלה בני אצור, כלומר, בתולדות היוצאות מאצור, ואצור הוא לשון דחק וצרה, שדוחקו יצרו ומצור לו עד שיעשה העברה מיד ולא לתור בלי שום עכוב. וזהו בלהן, מלשון בלהות, וזעון מלשון רעדה, כלומר מביא לו בלהות ורעדה אחתה. ועקן שהיא לשון צרה, מצור לו עד שיעשה העברה מיד ולא לתור: (פיתוחי חותם פרשת וישלח)

בעל לשון הרע - כופר בעיקר

ואלה בני ענה דשון, ואהליבמה בת ענה (בראשית לו כה). בא לרמז, דבעל לשון הרע,

עצות וסגולות:

יטפל בעצמו בצרכי שבת ויקבלה בשמחה

צריך להזהר ולשמרו כראוי ולקבלו בשמחה רבה, שכל מעשיו ועסקיו של ימי החל צריך להסירם מלבו ולא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לבו, ויפנה מכל עסקיו ויטפל כל אחד בצרכי שבת, ומצוה בו יותר מבשלוcho (קידושין מא. שבת קט.).

(גנוי המלך, תיקון התשובה אות נב)

יודע לקבל שבת מוקדם

צריך אדם להיות זריז וזהיר לקבל השבת בעוד היום גדול כדי לקבל אור תוספת שבת, וכמו שמצינו (שבת קט.). חסידים הראשונים שהיו אומרים בואו ונצא לקראת שבת מלכתא וכו'. ולכן צריך בעוד היום גדול לפנות מכל עסקיו, ולהתעסק בצרכי שבת, ולקבלו באהבה ובשמחה רבה.

(גנוי המלך שם אות נג)

קבלת שבת מוקדם - תיקון לבעל תשובה

זה מועיל לבעל תשובה יותר, כי זוהי תשובה מעין המשובה, כי תחת אשר היה שמח לדבר עברה ומשכים ומעריב כדי למלאת תאוותו, לתקן אשר עות צריך לשמח לדבר מצוה ולהשכים ולהעריב עליה, ובפרט שבת צריך להקדים יפה שעה אחת קדם לקבלו מבעוד יום הן עוד היום גדול. וזהו תקון גדול לבעל תשובה.

(גנוי המלך שם)

טבילה היא הכנה גדולה לשבת

בראשית ברא. ראשי תבות רחיצה שנוי בגדים ארבע תפלות ברפת יין רוממות אל. בא לרמז ההנהגות שצריך אדם להתנהג בשבת כדי שתחול עליו הקדשה. תחלה צריך לעשות טבילה כדי להסיר זהמם ימי החל מעליו ולקבל קדשת שבת כראוי, כי הטבילה היא הכנה גדולה לקבל הארת שבת תוספת נפש רוח וגשמה (זוהר ח"ב רד.). כמו שכתבו המקבלים ז"ל (פרי

עץ חיים שער השבת ג). ושנוי בגדים הוא מכבוד שבת, כמו שנאמר (ישעיה נח יג) 'וכבדתו' (שבת קיג). ודרך ארץ הוא, כמו שאמרו בקרבן (שבת קיד.). בגדים שבשל בהם קדשה לרבו לא ימזג בהם כוס לרבו. תפלות, גם כן צריך להתפלל ארבע תפלות בשבת בכונה ובשמחה רבה. היין, גם כן צריך לקדש השבת ביין (פסחים קו.). כי זהו הנקרא קדשת שבת. וכל מה שיעשה יעשה בכונה ובשמחה רבה, וזה הוא רוממות אל, במעשים האלה מתרומם האל. וכל זה בא רמזו בראשית תבות כאמור.

(גנוי המלך, תיקון התשובה אות נד)

לא יחוס על הוצאות שבת

בא לרמז, דמצד הקדשה לא יהיה האדם חס על ממונו (זוהר ח"ב כח.). וזה גורם לו תוספת הארת קדשה, שכל מה שיוציא על אביו ועל אמו ועל השבתות, לא יחוס על כל הוצאות הקדשה, כי בזה יוסיף קדשה על עצמו. (פיתוחי חותם פרשת קדושים, ד"ה קדושים תהיו)

הוצאות שבת אין נכללים בהוצאות הקצובים מן השמים

דצריך האדם לענג השבתות וימים טובים תענג גדול (שבת קיא.). ולא יחש על הוצאה שיוציא עליהם כלל. וזה רמזו הראשונים במה שאמרו כל מזונותיו של אדם קצובים לו מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי, ד'תשרי ראשי תבות תורה שבתות ראשי חדשים ימים טובים (ביצה טז. פסיקתא דרב כהנא כז א.).

(מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשתי)

ע"י נר שבת מעלה סטרא דקדושה

להעלות נר תמיד, ראשי תבות גימטריא ליל"ת, וסופי תבות 'תרד', לומר דבהדלקת נר שבת, סטרא דקדשה הנקראת נר עולה, ויל"ת שהיא סטרא אחרת תרד.

(פיתוחי חותם פרשת אמור, ד"ה צו את בני)





הרעים, אבל איש פתי ושונה כשרואה אותו המלבוש וחומדו, ובא איש פתי כמותו ואומר לו אם רצית לטל כלי זה בדרך ולראותו מה בכך, כי אין הזק כי אם בלבשתו, אבל בגטילתו אין הזק, וכששומע לו ונוטלו מפתחו עד שלובשו, עד שישתקע בו ולא יוכל להסירו. כן דרך היצר הרע עם בני אדם, בתחלה מפתה אותם לעסק בהבלי העולם, וכשתכנס בהם תאות העולם מפתה אותם עוד להתבטל ממצות ומהתפלה כדי להשיג תאותם בהבלי עולם, ומזה גורם להם עוד לעשות עול במשא ומתן ולרמות בני אדם ולהונותם, ועוד גורם להם לעשות כל תאותם אפלו בדבר האסור, וממילא נשתקעו ביד יצר הרע ונעשה מלך עליהם הוא וכל כחותיו, עד שהם בעצמם עושים מעשי שטן, ומושכים אחרים ומפתים אותם לעשות כמעשיהם:

השומעים לעצת יצר הרע נקראים בניו

וזהו רמז הפסוקים. אלה בני שעיר, הם בני אדם הרודפים אחר עצת יצר הרע ונקראים בניו, ושעיר הוא יצר הרע, לפי שעשו נקרא 'איש שעיר' (לעיל כז יא), והוא מצד יצר הרע. אי נמי, שעיר מלשון 'לשעיר' (ויקרא יז ז) שהם השדים, לפי שיצר הרע מבהיל בני אדם כמו השדים שמבהילים בני אדם. ובא לרמז כאן אלה סבות בני אדם עד שנעשו בני יצר הרע, ויצר הרע הוא המביא חרון אף לעולם, וזהו החרי, מלשון חרי אף. ואלה בני יצר הרע נקראים 'שבי הארץ', לפי שמתעסקים וטורחים כי אם לשיבת זה העולם להשיג תאותם בה, לפיכך נקראים 'שבי הארץ':

בתחילה נהנים מהעולם הזה ובסוף מענים בני אדם

ובא לפרש במה נעשו אלה בני אדם בניו של יצר הרע. ראשון הוא לוטן, אותיות 'נוטל', זה התחלת בני אדם בפתוי יצר הרע, בתחלה נוטלים הבלי העולם ומתעסקים בהם. וכיון שמתעסקים בהם, אחרי זה עושים אותם מלבוש ולובשים אותם, וזהו ושובל, אותיות 'ולבוש', מתלבש בהבלי העולם. אחר כך עברה גוררת עברה אחרת חמורה, ולא די לו שעושה מלבוש במעשה יצר הרע, אלא גם הגוף מצטבע במעשה יצר הרע, וזהו וצבעון, דהינו שצבע גם גופו. ולא די לו, אלא אחר זה מוציא פעולותיו הרעים לחוץ ומראה אותם בפעל, וזהו וצנה, דהינו דברים המענים בני אדם ומעשים המענים בני אדם, בלשון הרע ורמאות ואון ועול ואונאה:

יצר הרע והאונותיו מולכים בו ושולטים עליו

[ודשון ואצר ודישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום.] אחר זה מענג עצמו בתאוות העולם, וזהו ודישון. וזה גרם לו עד שדוחק עצמו למצא תאותו, וזהו ואצר, ובזה משיג כל התאוות, וזהו ודישון. וכל אלה כחות יצר הרע, ונעשים כלם מלכים עליו, וזהו שאמר אלה אלופי החרי, כלומר, אלה מלכים שיצאו מיצר הרע שהוא החרי, חרון אף, בני שעיר, הוא יצר הרע. בארץ אדום, הוא מקום התקף של יצר הרע, וכל אדם ששולט בו יצר הרע בכחות הנזכרים, האדם והמקום שהוא יושב בו נקרא ארץ אדום, שהוא יצר הרע. וזה רמזה התורה דרך כלל תחלה, אחר כך רמזה בפרט כל מה שיוצא מכל כת וכת הנזכרים, וזה יצא ראשונה: (פיתוחי חותם פרשת וישלח)

הפעלות הרעות היוצאות ממנו הרי כתבנו אותם, ונוסף עליהם שהוא מענג עצמו בדברים הרעים, והם תאוה לו ושעשוע תחת שהיה לו להשתעשע בדברי תורה ותפלה. זאת ועוד, עקר ישיבתו כי אם כת לצים ודוברי נבלה כמותו, וזהו ואהליבמה, קרי בה 'אהלי במה' שהיא עבודה זרה, דהינו ישיבתו כי אם באהלי במה, הם בני אדם שעושים מעשיו, ולשון מדברת גדולות כבר כתבנו שהוא כופר בעקר, לפיכך יקראו 'אהלי במה' שהוא עבודה זרה: (פיתוחי חותם פרשת וישלח)

הנזקים שגורמים התאוות לאדם

ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם (בראשית לו כג). הנה כתבנו ששובל אותיות 'לבוש', וכתבנו גם כן שפיון שמתאווה האדם להתעסק בתאוות יצר הרע ולטלם בידו, ממילא עברה גוררת עברה חמורה ממנה. והחמורה שיוצאת מזה היא זו, שפיון שמתלבש בתאוות היצר, לא די שמתבטל מהמצות, אלא גם כן עובר עברות. וזהו שאמר ואלה בני שובל, דהינו, הפעלות הרעות הנעשות על ידי ה'לבוש', עלון אותיות 'עול', שיהיה עושה עול במשאו ובמתנו. ומנחת לשון נחת רוח, והכונה היא דדרך בני ישראל, כשחוטאים איזה חטא מיד מתחרטים ומתנחמים ודואגים על מה שארע להם, והמתלבשים בזהמא דסטרא אחרא עושים רע ומתאווים להוסיף לעשות רע, ואדרבה, יש להם נחת רוח בזה. וזהו ומנחת, לשון נחת רוח, יש להם נחת רוח במעשיהם. ואלה מעשיהם, ועיבל אותיות ['עולב'], עולבים אחרים בחרפה וגדופים, שפו מלשון גאווה, כמו 'הר נשפה' (ישעיה יג ב), ואונם מלשון אונאה, שעושים אונאה לבני אדם במקומו:

(פיתוחי חותם פרשת וישלח)

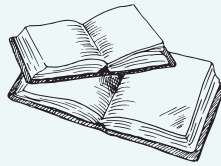
עצותיו הרעות של היצר הרע

אלה בני שעיר החרי ישבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וצנה. ודשון ואצר ודישון וגו' (בראשית לו כ-כא). אפשר לפרש אלה הפסוקים בדרך רמז על יצר הרע ומועצותיו הרעים, שבתחלה בא לאדם לפתותו כי אם בדבר קל, וחוזר ומפתהו בחמור ממנו, עד שיטמיעהו שלא יוכל לצאת. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ב) שבערה גוררת עברה, דהינו עברה קלה גוררת חמורה ממנה. וכמו שעשה בתחלת פתויו עם חוה בעץ הדעת, כשאמרה לו צוה לנו הקדוש ברוך הוא גם על הנגיעה, מיד דחפה עליו ואמר לה, הרי נגעת בו ולא באה לך מיתת, אם כן גם האכילה אכל ולא תמות, עד שגרמה מיתה לה ולכל העולם (ב"ר יט ג). וכך הוא עושה תמיד עם בני אדם, בתחלה מסית אדם בדבר קל ומושכו לחמור ממנו עד שמטמיעו:

לכן צריך להתרחק מכל תאוות העולם

ודרך משל, כמו יש מלבוש אחד שהלובשו גורם לו להיות רודף אחר מעשים רעים ולהיות רמאי ודרכיו מקלקלים בכל ענין, והלבוש ההוא תאוה לעינים ונחמד ללב, ומתאווים בני אדם אף לפחות לטלו בידם לראותו. והנה איש הזהיר והירא, שומר עצמו ונזהר שלא לגע בו כלל, כדי שלא יבוא ללבושו ולעשות בו מעשים





בנשמתו כמו ביום המילה אז איננו מחויב במצוות, וכשמתגלה באופן זה הרי הוא מלאך ואעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו, שדבריו הם רק כמו חלום ורוח נבואה ואין משגיחים בבת קול. אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל ותשבי יתרון קושיות ואיבעיות כי מי כמוהו מורה. ולדבריו אין ראייה מסוגייתנו שגם על ידי נבואת שאר נביאים יכולים לברר ספק במציאות.

הקרבת קרבנות בזמן הזה שאין ציץ

בגמ': תא שמע על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור מדרבנן וכו'. (פסחים טז, ב.)

בסוגייתנו דנה הגמרא על איזה פסול בקרבן נאמר בתורה (שמות כח לח) שהציץ מכשירו, והוכיחו שאין פסול בקרבנות שיכול הציץ לרצות עליו אלא פסול טומאה, לפי שמצאנו שהתורה הקילה בו, שהטומאה הותרה מכללה אצל ציבור, ולכן מסתבר שאף ביחיד שלא הותר מכללו, הרי הציץ מרצה עליו להכשירו. וכתב רש"י (ד"ה שהותרה), שכיון שבציבור התירה התורה את הטומאה, ואף בלא ציץ אין איסור להקריב קרבן ציבור בטומאה, לכן מסתבר שביחיד ירצה הציץ. ולפי זה נמצא שבקרבן ציבור אין צריך ריצוי ציץ כלל. ומבואר ברש"י (יומא ז. ד"ה בין בציבור) שאף לסוברים שטומאה דחוייה בציבור, מכל מקום אם נטמאו הכהנים [ולא הקרבן]

חביב בכמה מקומות, והביא מה שכתב ברמתיים צופים (על תגב"א, א"ז הרי"ם מגור אות יז) במעשה שהיה שבא לפני הרה"ק החוזה מלובלין שאלה באשת איש שנסתרה עם אחר בלא קינוי, שמן הדין אינה אסורה על בעלה אבל לבעל נפש ראוי להחמיר על עצמו לצאת ידי שמים, וראה הרה"ק ברוח קדשו שלא נטמאה, ואמר שבכגון זה שאין נפקא מינה לדינא אלא רק לחומרא בעלמא יכולים לסמוך על רוח הקודש בבירור המציאות.

וביד אליהו (רגולר, שו"ת, סי' מג) הסתפק על מעשה ששמע שאיש חסיד גדול מפורסם התיר עוף טריפה שנתערבה בין כשירות, שסמך על הכרה ברוח הקודש, וכתב שאין להביא ראייה ממה שאין סומכים על בת קול, שיש לומר שרק במקום שהיתה מחלוקת של היחיד נגד המרובים אין שייך שיכריעו מן השמים נגד הרוב, משא"כ בבירור המציאות, יתכן שאפשר לברר, והאריך בזה.

אכן בחתם סופר (שו"ת, ח"ו סי' צח ד"ה אבל) כתב שאין אליהו הנביא כשאר נביאים שדבריהם בכלל לא בשמים היא, כיון שמעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מיד"ט טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם והגשמה עולה ומשמשת למעלה בין מלאכי השרת, וגופו נזדכך ושורה בגן עדן התחתון בעוה"ז. וביום הבשורה במהרה בימינו תחלבש נשמתו בגוף הקדוש הלו ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל והוא מוסמך מדבר אחיה השילוני או ממושה רבינו ע"ה אם הוא פנחס, והוא יסמוך את חכמי ישראל ואז יש לו דין ככל בני ישראל, וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז מלוכש בגופו הזך. אך כשמתגלה

נאמנות אליהו הנביא בבירור המציאות

בגמ': אבל היאך נשרף התלוי עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרנה (פסחים טו, א).

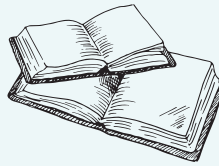
בסוגייתנו הובא שרבי מאיר הקשה לרבי יוסי, איך נשרוף בערב פסח תרומת חמץ שהיא ספק טמאה יחד עם הטמאה בודאי, והרי צריך לחשוש שמא יבוא אליהו ויאמר שבאמת היתה טהורה, ויתברר למפרע שטימאו תרומה טהורה בידים. והאחרונים האריכו לדון בשאלת נאמנות אליהו בבירור המציאות, והביאו ראייה מסוגייתנו שנאמן הוא על כך, שהרי משמע שאם יבוא ויברר שהיתה התרומה טהורה, יהיה נאמן על כך, וכדלהלן.

כתב הרמב"ם (יסודי התורה פ"ט ה"ד), שנביא שאמר בדין מדיני תורה שה' ציוה לו שהדין כך הוא והלכה כדברי פלוני, הרי זה נביא שקר ויחנק, אע"פ שעשה אות, שהרי בא להכחיש התורה שאמרה (דברים ל יב) 'לא בשמים היא'. וכן כתב רש"י (שבת קח. ד"ה מאי אם), שאיסור והיתר אינם תלויים באליהו, כיון שלא בשמים היא.

וכתב במשנה למלך (אישות פ"ט ה"ו), שסומכים על אליהו הנביא בספק בדיעת המציאות שעל זה לא נאמר תורה לא בשמים היא, וכן כתב בהגהות מהר"צ חיות (ברש"י שבת שם), והאריך בזה בספרו תורת נביאים (מאמר בירור אליהו). ובתורה לשמה (שו"ת, סי' תצה) כתב גם כן שדווקא בספק דין אין הולכים אחר דברי נביא, אבל בספק מציאות הולכים אחר דברי הנבואה, והביא כמה ראיות לכך, ואחת מהן ממה שאמרו בסוגייתנו, שיכול אליהו לברר ולומר שהתרומה שהסתפקו אם היא טמאה, באמת היתה טהורה.

אך החיד"א בשם הגדולים (חלק גדולים מערכת י אות רכד) הביא דעת מהר"ם בן חביב בספרו תוספת יום הכפורים (עה. ד"ה תניא אידך) שכתב שאין הולכים אחר הנביא אפילו בספק מציאות כגון אם הוא בן ז' לראשון או בן ט' לאחרון, והחיד"א חלק עליו והוכיח מכמה וכמה ראיות שבספק מציאות שומעים לנביא וכמו שהאריך בכל זה בברכי יוסף (או"ח סי' לב סק"ד), ועוד. והאריך בזה בקונטרס קול מבשר (הגד' עם כפות תמרים) והוכיח שכן דעת מהר"ם בן





אין צריך לריצו ציץ.

אך דעת הרמב"ם (ביאת מקדש פ"ד ה"ז, טו) שאף בקרבן ציבור שנידחת הטומאה, צריך ריצו ציץ אם נטמאו הכהנים. ולדעתו קשה מה הוכחת הגמרא בסוגייתנו שריצו הציץ הוא בטומאה, שהרי לדעתו לא מצאנו בשום מקום קולא והיתר גמור אף בלי ריצו ציץ, שנוכל לומר שכיון שהקילה בו התורה במקום זה הקילה בו גם בשאר מקומות שירצה הציץ על כל פנים. וכתב בנזר הקודש (רוזין, זבחים כג. ד"ה ת"ש ונשא), שגם לדעת הרמב"ם, במקרה ששחטו בטומאה ונשבר הציץ נדחת הטומאה אפילו כשאין ציץ, וכדעת התוספות (יומא ז: ד"ה מכלל), ועל אופן זה שבו יש הכשר גם בלי ציץ, הוא שאמרה הגמרא שמצאנו קולא בטומאה, והכשר לקרבן ציבור גם בלי ציץ.

על פי מחלוקת זו בין רש"י לרמב"ם דן החתן סופר (שו"ע או"ח, שער הקרבנות והכפרה סי' א אות ה - ו) לענין הקרבת קרבנות בזמן הזה, אשר בשנת תר"כ לערך דנו רבים מהפוסקים בכמה גידונים הקשורים לאפשרות הקרבת קרבנות בזמן הזה, כגון קדושת המקדש בזמן הזה, יחסי הכהונה בזמנינו, מציאות תכלת ארגמן ותולעת שני לבגדי כהונה, הקרבה בטומאת מת בזמן הזה שאין לנו אפר פרה אדומה, בירור מקומו של המזבח בזמנינו, התרמת שקלים לצורך קרבנות ציבור בזמן הזה, ועוד. ועיין בהתם סופר (שו"ת, יו"ד סי' רלו), שדעתו שאי אפשר להקריב בזמן הזה אלא קרבן פסח, כיון שאי אפשר לגבות שקלים מכל ישראל בזמן הזה, וכמו שכתב בשאלת יעב"ץ (שו"ת, ח"א סי' פט), ולכן אי אפשר להקריב קרבנות ציבור הבאים מן השקלים, וקרבנות יחיד אי אפשר להקריב בטומאה, וקרבן פסח הוא לבדו הקרבן שהוא גם קרבן ציבור ודוחה את הטומאה, וגם אינו בא מן השקלים, וגם אינו צריך לכהן גדול ובגדיו, ורק אותו שייך להקריב בזמן הזה.

וכתב החתן סופר, שאף שקרבן ציבור קרב בטומאה, מכל מקום הרי אין לנו בזמן הזה ציץ לרצות, כיון שאין לנו חושן ואפוד לפי שצריכים לחקוק בהם את השמות על ידי השמיר (סוטה מח:). ובזמן הזה אין לנו שמיר, ואף שבגדי כהונה אינם מעכבים

בסוגייתנו הובאה דעת רבי שמעון הסובר שדין משקי בית המטבחים שהם טהורים אינו אלא כשהם מחוברים לקרקע. ואמר רב פפא, שמה שאמר רבי שמעון שמשקי בית המטבחים המונחים בקרקע טהורים, לא אמר כן אלא במים, הואיל ויש להם דין מקוה כשהם מחוברים לקרקע, ומן התורה אינם מקבלים טומאה גם מחוץ לבית המטבחים אלא מדרבנן, ובבית המטבחים לא גזרו עליהם חכמים טומאה. אבל דם המונח בקרקע, או מים שאין בהם רביעית, טמאים אפילו כשהם מחוברים לקרקע, כיון שמן התורה אין להם דין מקוה, והם מקבלים טומאה מן התורה אף במחובר, ולכן טמאים הם אף בבית המטבחים.

מסוגייה זו למדו הפוסקים הלכות להכשר מקוואות שלא יהיו מים שאובים, וכמו שיבאר, ואחד מהם הוא דין הכשרת מקוה שמימיו הופשרו מקרח.

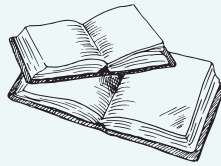
התוספות (ד"ה אלא) כתבו שר"י הוכיח מסוגייתנו שמקוה שכולו מים שאובים כשר מן התורה, שהרי הגמרא חילקה בין דם שבקרקע שאינו ראוי למקוה, לבין מים שבקרקע הראויים למקוה, ולא חילקו במים עצמם בין מים שאובים למים שנתאספו מאליהם על ידי הגשמים. ועוד הוכיח כן ר"י (הו"ד בתוס' ב"ב סו: ד"ה מכלל) ממה שהגמרא חילקה בין מים שבכלים למים שבקרקע, והרי מים שבכלים על כרחך שאובים הם, ואף על פי כן לא פסלו למקוה אלא משום שעודם בכלי, ולא

את הקרבן, מכל מקום כשאין אפוד וחושן בטלו כל שמונת בגדים של כהן גדול וגם ציץ אין שייך בו, וכיון שאין שייך בו ציץ אין ריצו על הטומאה. ובשלמא לשיטת רש"י הסובר שקרבן ציבור אין צריך כלל ריצו ציץ, הרי אפשר להקריב קרבנות ציבור בטומאה אף על פי שאין שמונה בגדים ולא ציץ. אבל לדעת הרמב"ם שאין להקריב לכתחילה קרבנות ציבור בטומאה בלא ציץ, הרי אין שייך להקריב בזמנינו שום קרבן.

אכן בהתעוררות תשובה (שו"ת, סי' רפב) כתב, שאף שצריך לחקוק את האותיות בחושן ובאפוד על ידי השמיר, אין זה מעכב, ואם חקקו האותיות שלא על ידי שמיר יכולים לעבוד עבודה בהם. ובאופן זה יכולים להקריב בזמן הזה על ידי לבישת שמונה בגדים, וציץ בכללם, וירצה הציץ על הטומאה, ויוכלו להקריב אף לדעת הרמב"ם, וכדברי החתן סופר [אלא שעדיין יש לדון בשאר עניינים הנזכרים המעכבים בקרבנות, ואכמ"ל].

הכשר מקוה על ידי קרח שהופשר

בגמ': אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין לא שנו אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל ביה מחטין וצינורות אבל לא הוי רביעית טמאין. (פסחים יז, ב).



על פי מה שכתבו המקובלים ש"ג מידות שהתורה נדרשת בהם הם כנגד י"ג מידות של רחמים, ומידת קל וחומר היא כנגד מידת 'אל', והביאו בספה"ק בשם המגיד ממעזריטש שביאר הטעם שהשתמש משה במידת קל וחומר בתפילתו לרפואת מרים, ואמר (במדבר יב יד) 'וְאֵבִיָּהּ יִרָק יִרָק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכְלֹם שִׁבְעַת יָמִים תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי תֵאָסֶף', ואמרו (ב"ק כה.) שמכאן לקל וחומר מן התורה, שהטעם הוא כדי לעורר על ידה שם 'אל' ולהמשיך רפואה לעולם. וגמצא לפי זה שכאשר החכמים דורשים מידת קל וחומר הם מעוררים רפואה בעולם, וכאשר הכתוב מפרש בפירוש הקל וחומר, נחסר כח הרפואה, ולכן נאמר על כך לשון טירחה, שעל ידי שפירש הכתוב את הקל וחומר נחסר איזה כח רפואה בעולם.

יסוד זה מבואר גם בבן יהוידע (עירובין כא: ד"ה ומה בבית), שכשהיה רבי עקיבא בבית האסורים אמרו עליו החכמים קל וחומר כפול, כמבואר בסוגיא שם, והוא כדי להיות לו לעזר בצרתו, כמו שכתבו המקובלים שעל ידי מידת קל וחומר מעוררים שם 'אל' מ"ג מידות של רחמים, ולכן התפלל משה רבינו על מרים במידת קל וחומר, ולכן אמרו המבקר את החולה יאמר לפניו דרשה של קל וחומר, לעורר לו השפע משם אל להגן לו בעת צרה, ולכן גם החכמים כשראו את רבי עקיבא בצרה גדולה הרבו במידת קל וחומר להרבות בשפע מידת אל.

ובספר שיר ידידות (ראטה, פרשת וארא עמ' עא) הביא שמספרים על הרה"ק רמ"מ מרימנוב, שהיה חולה וציוה לקרוא לרופא, והרופא בא וכתב לו רפואה כנהוג, ולא רצה ליקח את הרפואה שכתב לו, וכן עשה כמה פעמים. ושאלו אותו שאם אין בדעתו ליקח הרפואות למה לו לקרוא לרופא, ואמר להם שעושה כן כדי לעורר על ידו על ידי מידת קל וחומר את שם 'אל' שהוא השם של רפואה, והקל וחומר הוא, לפי שעל הרוב הרופא אינו עובד את ה', ואף על פי כן הוא בריא וחזק, ואם כן אני שרצוני ומאוויי וכוונתי לעבוד את בוראי, על אחת כמה וכמה שאצטרך להיות בריא וחזק.

טעם זה ברור לו, והוא פוסל מחמתו רק לכתחילה, כשאפשר לעשות מקוה ממים שאינם שאובים. וכעין זה כתב בגלות עליות (מקוואות פ"ז מ"א) שאין ההקפאה מועלת אלא לבטל פסול שאובים, ולא את הטומאה, והיא תחזור למים לכשיופשרו.

אך בשבט הלוי (שור"ת, ח"ח ס' רד) חלק על הצ"ח והאמרי יושר, וכתב שדעה זו לא נתקבלה אצל כל הפוסקים, הראשונים והאחרונים, שדנו אימתי מים שאובים כשרים ואימתי פסולים, ואין נראה מדבריהם שדיברו רק במקום שהמים לא נטמאו. לכן פשוט שחידוש זה לא נתקבל בפוסקים, ובדיעבד ובשעת הדחק אין בידינו לפסול לאחרים, ובתנאי שיעשו המקוה באופנים שנתבארו בפוסקים, שביאו את הקרח בכלים נקובים, ויתנו את הקרח בריחוק ג' טפחים מהמקוה, ויפסיד מעצמו.

אמידת קל וחומר בביקור חולים

מלתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא (פסחים יח, ב).

בגמרא מבואר שאף דבר שיכולים ללמדו בקל וחומר, לפעמים טורח הכתוב וכותבו בפירוש. וכתב בשדה צופים (ד"ה מילתא דאתיא) בשם ספר אחד, שקשה לכאורה למה נקטה הגמרא לשון טירחה, ומה טורח יש לכתוב הדברים בפירוש. ופירש הכוונה

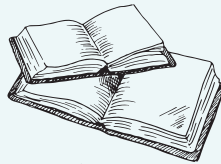


משום שהם שאובים. והביאו התוספות (ב"ב שם) בשם הרשב"א, שחולק על ר"י וסובר שמים שאובים פסולים למקוה מן התורה, ופירש בסוגייתנו, שאין כוונת רב פפא למים הנמצאים עתה בכלי, אלא למים שהיו פעם בכלי, ועל ידי כך נפסלו מהכשר מקוה כיון ששאובים הם, אף אם יחזרו וישפכו לקרקע.

והצ"ח (ד"ה וכל זה בנטמאו) הקשה לדעת הסוברים שמים שאובים אינם פסולים מן התורה, ממה שהקשה רבינא בסוגיה בפסחים (שם) על רב פפא המפרש בדעת רבי שמעון שהלכה למשה מסיני היא שמשקי בית המטבחים טהורים, למה חילק רבי שמעון בין משקים שבכלים למשקים שבקרקע, והרי אם הלכה למשה מסיני היא, בכל אופן צריך להכשיר, וגם כשהם מונחים בכלי. והקשה הצ"ח, שהרי יש לומר שההלכה למשה מסיני מלמדת שאין המים נטמאים כשהם בפנים, בבית המטבחים, אבל אם נטמאו בחוץ והוכנסו למקדש יש חילוק בין כלי לקרקע, לפי שבקרקע ראויים למקוה ובכלי אינם ראויים למקוה, וכמו שחילקה הגמרא בהמשך. וצריך לומר שלא העמידה הגמרא בכך, כיון שאם הובאו המים מבחוץ הרי הם שאובים, ופסולים למקוה. ומוכח מכאן שמים שאובים פסולים למקוה.

וכתב הצ"ח (ד"ה ואומר אני) שיש לדחות הראיה, וחידוש שאף לדעת המכשירים מים שאובים מן התורה, היינו דווקא במים טהורים, אבל מים שננטמו יש בהם פסול מים שאובים לכל הדעות, כיון שהווייתן בטומאה ממש. ולכן לא יכלה הגמרא להעמיד את דברי רבי שמעון במים שננטמו בחוץ והוכנסו, כיון שבאופן זה אינם כשרים למקוה, כיון ששאובים וטמאים הם.

על פי חידוש זה של הצ"ח כתב באמרי יושר (שור"ת, ח"א ס' קמח) שאי אפשר לעשות מקוה ממי קרח שהופשרו, אף שפסק בשולחן ערוך (יר"ד ס' רא סל"א) שמים שאובים שהוקפאו וחזרו והופשרו אין בהם פסול מים שאובים, שכן לדברי הצ"ח אין הדברים אמורים אלא במים טהורים, אבל בזמן הזה שכולנו טמאי מתים, הרי המים טמאים, ובהם אין הכשר למים שאובים. ובסוף תשובתו נראה שאין



הלכת המת בירושלים בזמן הזה

בגמ': לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים. (פסחים יט, ב).

בסוגייתנו הובאה משנה שאף כשגזרו חכמים טומאה על סתם כלים הנמצאים ואין ידוע שהם טהורים, לא גזרו על הכלים הנמצאים בירושלים. וכתב המאירי (שקלים פ"ח מ"ב) בטעם הדבר, לפי שהיא מקום המוחזק בטהרה.

ואכן כמה הלכות נאמרו על ירושלים שעניינם כדי למעט בה את הטומאה, ואחד מהם אחד מהדינים שנאמרו בירושלים הוא שאין מלינים בה את המת (ב"ק פב:), ואין קוברים בה מתים (תוספתא נגעים פ"ו ה"ב), וכמו שפסק הרמב"ם (בית הבחירה פ"ז ה"ד). ונחלקו האחרונים אם דינים אלו נוהגים בזמן הזה. בכפתור ופרח (פ"ו) הביא להלכה בזמן הזה דין זה שאין מלינים בה את המת, וכן שאר הדינים שנאמרו על ירושלים, וכן כתב בפאת השלחן (ס"ג ט"ו).

ובספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג פ"ג אות ב) כתב שהטעם שאין קוברים מתים בירושלים הוא משום קדושתה ולא רק משום טומאה, וכתב שכן אנו רואים שנהגים בזה מימים ימימה מלקבור מת בתוך ירושלים.

אמנם ברדב"ז (שו"ת, ח"ב ס' תרלג) כתב שטעמם של שני דינים אלו הוא משום טומאה, שכיון שהיו אוכלים קדשים וטהרות בירושלים בזמן הבית, רצו חכמים למעט את הטומאה בכל מה שאפשר, ולכן בזמן הזה שאין אכילת קדשים וטהרות בירושלים אין נוהגים דינים אלו.

קיום מצוה בשריפת חמץ דווקא, וההנהגה בחלה משולחנו של צדיק

במשנה: לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים. (פסחים כא, א).

במשנתנו נחלקו רבי יהודה וחכמים באופן ביעור החמץ, לדעת רבי יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה, ולדעת חכמים יכול לבערו בכל דרך שהיא. והשו"ע (או"ח ס' תמה ס"א) פסק כחכמים שהשבתת

החמץ היא בכל דבר, והרמ"א כתב שהמנהג לשרפו דווקא כדי לחשוש לדעת הפוסקים כרבי יהודה. וכתב בהגדת אגודת אוזב (עמ' כה אות ט), בנידון מי שיש לו חלה אחת מ"ב חלות של שולחן קודש מצדיק אחד, וחס עליה לשורפה כיון שמחזיקה לסגולה, שבערונת הבושם (שו"ת, או"ח ס' קיב) הביא בשם הפרי חדש (או"ח ס' תסז ס"ט ד"ה נשאלתי) שנשאל לענין גרעין חיטה אחת שלתתוהו במים וכתבו עליו פסוקים, ובעל החיטה הניחו קודם הפסח במקום המשומר בשוק שלא ימצאנו שום אדם, והפקירו, ואחר הפסח הולך לאותו קרן זוית וחוזר חוכה בו, ואסר הפרי חדש לעשות כן מכמה טעמים, אמנם ליתן הגרעין לנכרי שהוא מכירו וידוע שלא יגע בו, מותר אע"פ שדעתו ליזכות בו, לפי שכבר נכנס לרשות אחרים והרי הוא חמצו של נכרי. ולפי דעת הפרי חדש נמצא שגם בנידון זה של חלה של צדיק יכול למכרה לנכרי.

אך בערונת הבושם חלק על הפרי חדש, וכתב שאסור למכרה לנכרי במכירת חמץ כדי לחזור ולקנותה ממנו, כיון שחשוב רוצה בקיומו של החמץ, וכל שהוא רוצה בקיומו של החמץ אסור למכרו לנכרי [ראה מג"א (ס' תג ס"ק יא) ומשנ"ב (שם ס"ק כד)]. וכתב בערונת הבושם שאף לפי הפוסקים שאין לאסור מכירת חמץ כשהוא רוצה בקיומו, מכל מקום כיון שחביבה אצלו חלה זו שהיתה מונחת על שולחן הצדיק, נכון לקיים בה מצות שריפת חמץ,

והרה"ק מהרש"א מראצפערט סיפר בשם אביו הדברי חיים מצאנז, שבאה לפניו שאלה כזו, וציוה לשרוף את החלה קודם זמן איסורו, ואת האפר יטמין למשמרת, שבאופן זה ששורפים את החמץ קודם זמן ביעורו הרי אינו נאסר בהנאה.

אך באבני זכרון (שו"ת, ח"ג ס' כה) כתב, שטוב יותר לאכול את החלה בזמן היתר אכילה מלבערה בשריפת חמץ, ואין להעדיף השריפה משום שהואיל ונעשתה בה מצוה אחת תיעשה בה מצוה אחרת, כיון שאין מצוה בשריפה עצמה אלא במה שלא יהיה לו חמץ, וברכת 'על ביעור חמץ' אינה על השריפה אלא על הבדיקה, [וכדעת חכמים שמצות ביעורו בכל דבר, וכביאור הגר"ח המובא להלן (כז:)], ואם כן עדיף לאכול את החלה ולקיים בה מצות ברכת המוציא וברכת המזון שהיא דאורייתא, ובכך יקיים הענין בעשיית מצוה אחרת בדבר שנעשתה בו מצוה.





רבי משולם פייבוש העליר מזבארז' ז"ע בעל "יושר דברי אמת" כ' כסלו תקנ"ב

דבר זה הינו מצד היצר הרע דהרי עיקר המצוה הינה להניח טו"ת בבוקר ולקרנות ק"ש ולהתפלל ולזה לא היתה לו כל כך התלהבות כמו עכשיו, וכעת שזה רק תוספת למצוה היתה לו התלהבות גדולה, ולכן לא הניח כל ימיו טו"ת במנחה. (שפתי עני ח"ב עמ' נח)

גאונותו בכל חלקי התורה

לצד קדישתו ופרישותו של הרה"ק רבי משולם פייביש מזבארז' ז"ע היה נודע בשעתו כגאון ובקי מופלג, לדאבונו לא נשארו הרבה מחידושי ופסקיו בהלכה, כי אם המעט אשר תלמידים מביאים בשמו מתוך הערכה וחרדת קודש.



במיוחד איתבדרי שמעתתיה בענין כתיבת סת"ם שעל קדושת אותיותיה הוא הרחיב הדיבור (ראה יושר דברי אמת אות לו: "יש טעם לכתובת ספר תורה ותפלין ומזוזות בקדושה, על פי דת תורתנו הקדושה בכוונה נכונה, כדי שישירה הרוחניות על גופי האותיות הנכתבים"), ואף תיקן נוסח "לשם יחוד" לאמרה קודם עיבוד הקלף לכתובת סת"ם, וקודם כתיבת ס"ת (מובא ב"קונטרס שמשון" שבסוף ספר יושר דברי אמת מהדור מונקאטש שנת דרך אמת עיי"ש באריכות).

רעו ועמיתו הרה"ק בעל הבאר מים חיים מביא בשמו בענין זה בלשון הערצה מופלגת (בענין כתיבת הנוגין) ההפוכין בס"ת בפרשת "ויהי בנסוע": "וגם בזה שמעתי מפי איש אלקים בוצינא קדישא נר ישראל המפורסם המנוח מוה"ר משולם פייוויש זלה"ה מגיד משרים מזבריאז' שהיה בקי בכל מקומות וחדרי מאמרי הפוסקים ושו"ת בענין זה (-בהלכות סת"ם) והראה לפני ראיות שאף זאת ראוי לבטל שלא יהיה שום יתור בתורה כמאמר הקרא' לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו, כשם שהחסד הוא גרעון להתורה, כך היתר כנטול דמי, והוא גרעון להתורה הקדושה עכ"ד. (סידורו של שבת ח"ב דרוש ג מאמ"א אר"ג).

גם הגה"ק בעל הדעת קדושים מבוטשאטש ז"ע מביא מה ששמע בשם הרב המפורסם בש"ט מו"ה פייביש ז"ל מ"כ בק"ק זבארזאז' יצ"ו שיש צד היתר לטלטל ספר תורה הקדושה על ידי שמהלכין עשרה אנשים עם הס"ת הקדושה, ומסיים: "כי על פי זה נחה דעתי במה שנוהגים פה לטלטל ס"ת הקדושה מביהמ"ד הק' למקום דירתו פה..." (אשל אברהם אר"ח סי קלה ס"ד; וע"ע בענין זה ב"דעת תורה" למהרש"ם).

כן היה לו ברשותו ספר תורה מיוחד ונזכר כמה וכמה פעמים בספר "משנת אברהם" על הל' כתיבת סת"ם (נדפס זיטאמיר תרכ"ח) שאף מסתמך עליו רבות בידי צורת האותיות. ומציין במקום אחד (ס' כד): "וכן ראיתי בספר תורה הקדושה של הרב הגאון איש אלקי המפורסם כקש"ת מוה"ר משולם פייוויש ז"ל מק"ק זבריאז', והספר התורה הקדושה היא עתה אצל אדמו"ר הקדוש ברוזין. (עלים לתרופה פר' תולדות תשנ"ח)

הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי העללער ז"ע נולד בעיר סניאטין שבחבל גאליציע לאביו הרה"ק רבי אהרן משה זצללה"ה שהיה מגיד משרים בעירו הנ"ל. רבי אהרן משה היה מגזע היחס, ובנו של הרה"ק רבי מאיר אבד"ק בראדשין ישן שהיה מפורסם לקדוש עליון, אשר מרן הבעש"ט הק' ז"ע נסע אליו ביחוד כדי לקיים בו שימוש תלמיד חכם. עוד כותב רבינו בעצמו בהסכמתו על הספר זריזותא דאברהם שחיבר אחיו הרה"ק רבי אברהם נח מדאלינא ז"ע, שהם היו דור שישי בן אחר בן להגה"ק בעל תוספות יום טוב ז"ע.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי תושבי העיר קניהניטש שבגאליציע, ובהתגוררו שמה מצא את שאהבה נפשו חבורה של יראים ושלמים מבקשי ה', עמם נתקשר בקשר אמין וחזק. ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדיקת מרת יענטל ע"ה שהאריכה ימים אחריו והיתה מפורסמת בצדקותה, ורבים ושלמים היו באים אליה להתברך מפי. ומקובל שגם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא ז"ע בא לקבל ברכה הימנה.

את תורתו בנגלה קיבל רבינו מפי שאר בשרו הגאון האדיר רבי משה צבי העללער זצללה"ה אבד"ק באקשעוויץ, ובעמח"ס גאון צבי. לצד זאת עלה רבינו במעלת רמות בדרך החסידות, וכפי שנמצאנו למדים מפי כתבו בספרו הק' יושר דברי אמת, שקיבל תורה מפי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן ז"ע, והרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע.

על גדולי תלמידיו נמנים הגה"ק רבי דוד שלמה מסאראקא בעל ערבי נחל ולבושי שרד ז"ע, (אשר מביא כמה פעמים מדברי רבו בעניני הלכה ואגדה), הרה"ק רבי יוסף דוד הכהן אבד"ק יאסי בעל דרכי אמונה ז"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ז"ע, והרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים ז"ע שנחשב לו כתלמיד חבר.

רבינו נסתלק לגנזי מרומים ביום כ' כסלו שנת תקנ"ה לפ"ק, ומנוחתו כבוד בעירו זבארז'.

והשאיר אחריו ברכה את ספרו הק' יושר דברי אמת, המכיל בתוכו שתי קונטרסים (השניה נקראה בשם דרך אמת) שקנה מקום בראש ספרי החסידות, ותעיד העובדא שנדפס במרוצת השנים המון פעמים בלמעלה משלשים מהדורות (גל שבת בשבתו).

לא הניח טלית ותפילין במנחה כל ימיו

ידוע מה שסיפר הרה"ק מוה"ר פייביש מזבארז' ז"ל בעל יושר דברי אמת על עצמו, שפעם אחת עלה בלבו להתפלל מנחה מעוטף בטלית ותפילין, משום שידוע שהגדולים והקדמונים היו הולכים כל היום כשהם מעוטפים בטלית ותפילין, ולכן רצה על כל פנים להתפלל מנחה בטו"ת וכן החליט, והחל בהכנותיו וכאשר בערה כאש, בלבו, ההתלהבות לקיים רצון ה' ורצה להניח טו"ת, התיישב בדעתו, דהנה





הרה"ק רבי יוחנן פרלוב ז"ע האדמו"ר מקארלין סטאלין כ"א כסלו תשט"ז

שנה הועלתה גופתו והובאה לקבורה בבית הקברות בטבריה, ביום י"ח באדר תשי"ז, בצמוד לקברו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק ז"ע בחלקת תלמידי הבעש"ט הק' ז"ע.



הרה"ק רבי יוחנן פרלוב ז"ע מסטולין-קרלין, נולד כבן הצעיר לאביו הרה"ק רבי ישראל מסטולין (ה"נוקא"), ביום ז' מנ"א תר"ס, וביום היכנסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה נקרא על שם סבו הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא ז"ע. לאחר השואה היה לאדמו"ר המרכזי של חסידות קרלין.

ביום כ' בכסלו תרפ"ב נשא את בת הרה"ק רבי שמעון שלמה מאליק ז"ע. לאחר נשואיו התגורר בלוצק והנהיג את חסידי קרלין באזור וואהלין. עם התקרבות הגרמנים ללוצק נמלט מהמקום עם הרבנית ושתי בנותיהם לעבר ברית המועצות אל היערות ושם העמיק לתוך רוסיה. במהלך הבריחה, בשהותם בעיר פרונזה, נפטרו אשתו ואחת מבנותיו. הוא עצמו התעסק בקבורתם ומאז חלה קשות, בשל הקר

העז ששרר בשעה שנאלץ היה להתעסק לבדו בקבורת מתי.

לאחר המלחמה שבה נספו ארבעה מאחיו ופטירתו של האח הנוסף, רבי יעקב חיים פרלוב, ללא בנים, הגיע רבי יוחנן דרך בסרביה לגרמניה. הוא לא גלה לאיש מיהו ומשך זמן רב סבל חיי רעב ממש. רק בדרך מקרה נודע לאנשים מיהו האיש, ומני אז הפך רבי יוחנן לאדמו"ר המרכזי של חסידות קרלין.

לצד זה עשו החסידים מאמצים מרבים כדי להביאו לארץ כאדמו"ר לכל חסידי קרלין-סטולין, שכוחם בירושלים היה ניכר. ואמנם, לאחר מאמצים רבים, בחדש איר תש"ו הגיע רבי יוחנן לארץ ישראל, כאן קבע את מושבו בחיפה. בהנהגתו קבלה חסידות קרלין תנופה מחדשת. הוקמו בתי מדרש חדשים והתבססו המוסדות.

שנתים לאחר מכן, בשנת תש"ח יצא לארה"ב והתגורר בביתו של אחיו - רבי יעקב, שנפטר שנתים קודם לכן, בשנת תש"ו. בהיותו בניו יורק הוציא לאור את "סדור בית אהרן וישראל" - לפי נוסח ומנהגי קרלין. בסופו - מכתבים של צדיקי בית קרלין.

רבי יוחנן פתח את החצר והקים מרכזים חדשים וגדולים בארצות הברית ובארץ ישראל. הוא פעל מתוך מטרה לאחד את כל חסידי קרלין שבארץ ישראל לקהילה אחת. הוא איחד בין ישיבת "בית אהרן" לישיבת "פאר ישראל" וקראה בשם "בית אהרן וישראל" ואיחד את שלשת בתי הכנסת שהיו בתל אביב, לבית כנסת אחד ברחוב בר כוכבא. כן איחד את הצעירים לחברה בפני עצמה והורה להם להתפלל בנפרד משאר החסידים. קבוצה זו היתה הגרעין של החסידות לאחר פטירת רבי יוחנן.

בשנת תשי"ד בקר רבי יוחנן בארץ והחל בבניית ישיבת קרלין בירושלים. בארץ שהה עד לאחר ראש השנה תשט"ו, אז שב לארצות הברית בתקווה לחזור לארץ, אבל שם נסתלק ביום כ"א בכסלו תשט"ז. לאחר הסתלקותו התעורר ויכוח בין החסידים היכן לקבורו, ולבסוף החלט לקבורו בארה"ב על פי גורל. אולם חסידי קרלין שבארץ ישראל לא הסכימו עם ההחלטה וכעבר

שלימות גופו הטהור לאחר פטירתו

"בקובצכם הנכבד (גליון מב) נתפרסם במדור 'כתבי קודש' אודות העברת גופו הטהור של האדמו"ר הרה"ק רבי יוחנן מסטולין קרלין זצוק"ל לאה"ק ותוארה העובדה שגופו הקדוש נשאר בשלימותו ולא שלטה בו רמה. וראיתי לנכון לפרסם מה שראו עיני שכן הייתי שותף למעמד הנשגב שעורר הד גדול והתפעלות בארץ הקודש וגופא דעובדא הכי הוי: בהגיע הידיעה על העברת הארון הק' ארצה, הודיעני כ"ק אדמו"ר הרה"ק מביאלה זצוק"ל כי רצונו להשתתף בהלוויה. בתחילה נסע לחיפה שלשם הובא הארון כשאני מתלווה אליו בנסיעתו. משם נסענו לעיה"ק טבריה ללוות ולהיות בעת הקבורה. כשהביאו את הארון לביה"ח בטבריה, עמד הרה"ק מביאלה זצוק"ל על סף הקבר הפתוח כשהוא מחזיק בידי ואז נתגלה לעינינו המחזה הנורא עת שהביאו את גופו הטהור אחרי שהוציאוהו מתוך הארון והכניסוהו אל תוך הקבר נתגלה חלק מהגוף הקדוש שלם ומלא ממש בלי שום רקב ורמה וללא שום ריח רע כמי שנפטר זה עתה. כשראה זאת הרה"ק מביאלה זצוק"ל נודעזע מאוד ומשך את ידי בחזקה כשהוא קורא לי בהתרגשות פעמיים: סנדר, דו זעהסט?! ולא חדל מלהתפעל מהמחזה שנתגלה לנגד עיניו."

(קובץ 'בית אהרן וישראל גליון מג, עמ' קלח)

לא למדתי ממנו את ההתלהבות לעבודת ה'

עם לבן גרתי ואחר עד עתה (פר' וישלח לב, ה). וברש"י גרתי בגימטריא תר"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותר"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים.

שמענו מפה קדשו של הרה"ק רבי יוחנן מקארלין - סטאלין זצ"ל, וכן חזר על זה במכתב קודש לחבורה הק' מיום ז' מנ"א תש"ז לפ"ק, מה שפירש"י ז"ל על הפסוק עם לבן גרתי, ופירש ותר"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים עכלה"ק. ולכאורה קשה, הלא דברים קל וחומר אם תר"ג מצות שמר כל שכן שלא למד ממעשיו הרעים, שזו מדרגה יותר קטנה משמירת המצוות? -

אלא הפירוש הוא כך: כי יעקב עליו השלום התאונן על שלא הגיע לתכלית השלימות בעבודת השי"ת, ועל זה אמר, אמנם תר"ג מצות שמרתי אך עדיין לא למדתי ממעשיו הרעים לעשות את המצוות באותו החיות וההתלהבות שלבן עשה את מעשיו הרעים.

כתבי קודש (מכון בית אהרן וישראל)





המקובל חכם רבי אברהם אבוחצירא זי"ע רבה הראשי של יבנה ורמלה כ"ב כסלו תשל"ד

רבינו לישיבה של מעלה.



רבי אברהם נולד בשנת תרע"ה בתאפיללאת שבמרוקו, לאביו הגדול הבבא חאקי זי"ע, בנו של רבי מסעוד אבוחצירא זי"ע, בנו הגדול של מרן האביר יעקב רבינו יעקב אבוחצירא זי"ע, ולאמו הצדקנית הרבנית אסתר ע"ה, בתו של רבי דוד אבוחצירא זי"ע, ששימש כסנדק בביתו של רבי אברהם.

מעת עומדו על דעתו היה מתלווה לסבו רבי דוד, שהיה אוהבו ומחבבו מאוד. בצילו הגדול גדל רבי אברהם וינק אורחות חיים של קדושה וטהרה. לימים, העידו כל רואיו, כי רבי אברהם היה ממש זיו אקונין של סבו הגדול ע"ה, שהיה דומה לו מאוד בפניו ובקומתו.

נשא לאישה את הרבנית רחמה ע"ה, בתו הגדולה של הבבא סאלי זי"ע, אשר היתה עזר כנגדו וסייעה לו בכל מפעליו. לאחר נישואיו ישב ושקד על התורה עם בן דודו רבי מאיר אבוחצירא, בישיבה בבדוניב ולאחר מכן בישיבה בארפוד.

בהיותו בן ל"ד שנים, בשנת תש"ט עלה לארץ הקודש עם אביו רבי יצחק ובני המשפחה. אביו השתקע ברמלה ורבי אברהם קבע את מושבו ביבנה, שם התמנה לכהן רבה של יבנה והנהיג את קהילתו בעוז.

בשנת תשי"א עלה דודו וחמיו ישראל אבוחצירא, הבבא סאלי, לארץ הקודש והשתקע בבית חתנו ולאחר זמן מה שאל אותו 'איה יבנה וחכמיה', ובירכו רבי ישראל שהקב"ה ישלחו לו תומכים ומסייעים ויצליח דרכו בהקמת תלמוד תורה וישיבה, ואף הושיט לו סכום כסף להשתתפות במצווה.

וכך, באותו שבוע, פתח רבי אברהם את התלמוד תורה הראשון ביבנה, ובאותה שבת דרש בכל העיר על פתיחת התלמוד תורה והישיבה, וביום ראשון כבר נהרו עשרות תלמידים.

במשך עשרים שנה הנהיג את קהילתו ביבנה, עד שלאחר הסתלקות אביו הגדול זי"ע, נענה להפצרות הרבות שישב על כסאו של אביו ועבר להתגורר ברמלה ולכהן בה כרב העיר.

כעבור כמה שנים, חלה רבי אברהם את חוליו האחרון ולמרות הסבל והמכאוב קיבל עליו דין שמים באהבה וחזק את כל הסובבים אותו. ביום כ"ב כסלו תשל"ד, נצחו ארזלים את המצוקים ונתבקש

איזה קשר לחכמה עם נר חנוכה?...

'ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם' (דברים יא, יט) - דרשו חכמינו זיכרונם לברכה בגמרא: 'אתם' כתיב חסר - להראות לנו שעל האב ללמד את בנו. אם כן, לא נחשוב כיוון שהבן הולך כבר לבית הספר האב פטור מללמד אותו, אדרבא לשאול אותו: מה למדת מה עשית? - אם אין לו אפשרות כזאת שילמד אותו, לכל הפחות ישאל אותו: האם הולך לבית ספר? ...

כפי שאמרו חכמינו זיכרונם לברכה: 'הרגיל בנר חנוכה יהיו לו בנים תלמידי חכמים' - איזה קשר לחכמה עם נר חנוכה? ... איך אנחנו מדליקים הנרות - ליל ראשון מדליקים נר אחד בשני ב', וכן על זה הדרך, כמו שאמרו בית הלל הולכים ומוסיפים. לכן 'הרגיל' - יזכה באמת לבנים חכמים כמו שאמרו חכמינו זיכרונם לברכה. תלמידי חכמים כל זמן שמבקרים בבית הספר - חכמה תתוסף בהם.

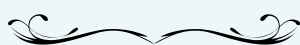
לכן ההורים קשורים בבית הספר ובית הספר קשור בהורים, ההורים יראו שילדיהם מתקדמים בבית הספר, ויהיה קשר עם המורים בכל עניין של הבנים - כל הורה עם בנו.

תולדות אברהם (עמ' רכ"ו-רכ"ז) הוצאת הרב אברהם מוגרבי, ירושלים

לעמ"ל - ללמוד על מנת ללמוד

אדם לעמל יולד (איוב ה, ז) - איני יודע אם לעמל פה נברא, אם לעמל מלאכה נברא? - כשהוא אומר: 'נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיה' (משלי טז, כו) - הוא אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה ואם לעמל שיחה? - כשהוא אומר: 'לא ימוש ספר התורה הזה מפ' (יהושע א, ח) - הוא אומר לעמל תורה נברא. מכאן יש ללמוד שאדם נברא לעמל פה - היא התורה. ולא רק לעצמו ללמוד, אלא ללמד גם לאחרים תורה: לעמ"ל - ראשי תיבות ללמוד על מנת ללמוד.

תולדות אברהם (עמ' רכ"ג) הוצאת הרב אברהם מוגרבי, ירושלים





הגאון רבי בן ציון אלפס זצ"ל בעל מעשה אלפס כ"ג כסלו תש"א

לימוד גמרא בין להבדיל ספירת אוטובוסים...

הגאון הצדיק רבי שלום מרדכי שבדרון זצ"ל, מספר את הסיפור דלהלן: דמות מיוחדת בגופה של ירושלים, היה רבי בן ציון אלפס ז"ל, הוא היה דרשן מן הטיפוס העתיק, הכל לשם שמים וכדי להחזיר לבות ישראל לאביהם שבשמים.

וממשיך הרב שבדרון זצ"ל בסיפורו: רבי בן ציון זכה לזקנה מופלגת, ובערוב ימיו נכנס להתגורר במושב זקנים בירושלים, שם המשיך להגות בתורת ה' יומם ולילה. פעם אחת באתי לאותו מושב זקנים לרגל איזה ענין, ובהיותי במקום עברתי ליד בית הכנסת ונכנסתי לתוכו. זה היה קרוב לשעת צהריים, ובמקום לא היה אלא אדם אחד בלבד: רבי בן ציון אלפס יושב שם לבדו ליד גמרא גדולה, ולמד במתיקות שלא אוכל לתארה, לבי ממש נמוג ועמדתי מהצד שעה ארוכה כדי להתבונן במחזה הזה.

אחר כך עזבתי את המקום, וכשהייתי כבר ברחוב ראיתי שליד פתח מושב הזקנים עומד ספסל ארוך שעליו ישבו זקנים וזקנות, נעצרתי לרגע ושומעתי זקנה אחת אומרת: ארבעים ושתיים. מהצד השני של הספסל ענה לה זקן אחד: אין את יודעת מה שאת מדברת, ארבעים ושלוש...

וממשיך הרב שבדרון זצ"ל בסיפורו: נתמלאתי סקרנות ורציתי להבין על מה כאן הויכוח ביניהם. והנה כעבור זקה אני שומע זקנה אחרת אומרת: ארבעים ושלוש, וזקן אחר עונה כנגדה: שוטה, ארבעים וארבע... וכך הדבר נמשך: ארבעים וארבע, ארבעים וחמש, ארבעים ושש, והויכוח מתגבר ומלווה צעקות וגידופים, עד שלבסוף תפסתי מה קורה ביניהם. הם סיימו לאכול את ארוחת הצהריים ונשארו באפס מעשה. יצאו איפוא החוצה, התיישבו על הספסל והתחילו לספור כמה אוטובוסים עברו, ובעוד שהזקנים הגיעו כבר לארבעים ושלוש – הגיעו הזקנות רק לארבעים ושתיים, ועל זה התנהל הויכוח: כמה אוטובוסים עברו...

באותו רגע – סיים הרב שבדרון – שמתי לבי לדבר והיפוכו: שם, בבית הכנסת ספון לו רבי בן ציון הישיש, המתענג על לימוד התורה, וקולו הערב מתפשט שם בכל הפינות, ואילו עמי הארצות יושבים ברחוב, ואין להם במה להעסיק את עצמם אלא בויכוח סרק...

(חדוות החיים עמ' 206)



רב"צ נולד בשנת בא' כסלו תר"א בוילנה לאביו ר' ירמיהו עקיבא. אביו עסק במסחר, הסתפק במועט ולמד בתורה במשך כל ימיו. בגיל עשר נכנס לשיבתו של הרב שרגא פיוויש ליכט. בכ"ו בחשוון תרכ"ה, בהיותו בן יד נפטרה אמו. בסוף אותה שנה התחתן אביו בשנית, עם אלמנה אמידה שהייתה בעלת מאפייה. לאחר עשרה חודשים נפטר גם אביו (י' בחשוון תרכ"ו).

בהיותו כבן 16 התחתן עם בתה של אימו החורגת, ולאחר שנה וחודשיים נולדה בתם הבכורה אסתר. ארבע שנים למד בקלויז הגר"א שבבית הכנסת הגדול של וילנה, בתמיכתה של חמותו.

וכעבור זמן עלה בדעתו לעלות לארץ הקודש, הוא נסע לאודסה ומשם הפליג באניה ליפו, ומשם עלה לירושלים עיר הקודש.

בירושלים למד בבית מדרש "מנחם ציון" שליד בבית הכנסת החורבה, במקביל שימש כמלמד במטרה "לחנך בני עניים לתורה ולתעודה" כלשונו.

כעבור כמה שנים חזר לוילנה. כל חייו הירבה לעשות מעשי צדקה ואף נתן לעיתים קרובות מכספו למען שכר לימוד ליתומים. בשנת תרנ"א הקים בית מלאכה לגרביים וכפפות והחל לעסוק במסחר. במסגרת זו נסע למקומות רבים ברוסיה, ובכל מקום דאג גם לדרוש בבתי הכנסת ולעשות מעשי צדקה. בית המלאכה שלו פעל עד שנת תרע"ו. באותה שנה נסע למינסק לרגל עסקיו. ההתנגשות בין הרוסים לבין הגרמנים במלחמת העולם הראשונה, מנעה ממנו לחזור לוילנה. הוא השתקע בפולטבה, ופתח שם בית עסק קטן. לאחר שלוש שנים הגיעו אליו גם אשתו ושתי בנותיו, והם התגוררו במקום עד שנת תרפ"ב. ביום א' בחנוכה של אותה שנה מתה אשתו בגיל שבעים. בן ציון חזר לוילנה והתגורר שם עד שנת תרפ"ה. כל אותה עת המשיך ובמעשי הצדקה ובדרשותיו שהתאפיינו בסגנון מיוחד, אליהן היו מגיעים המונים מכל שכבות העם והוא היה מקרבם בחן ובנועים לאביהם שבשמים.

לימים עלה לארץ ישראל, שם הוא היה מעורה בפעולת אגודת ישראל, ושמו מופיע ברשימת גדולי התורה שחתמו בשנת תרפ"ז על כרוז הקורא לצאת מ"כנסת ישראל" של הוועד הלאומי.

בראש חודש כסלו שנת תש"א, יצא ספר זכרונותיו שחתם את מעגל יצירותיו ופרשת חייו. הספר יצא בהוצאת "עידן היובל" שהורכב מידידים ומעריצים בראשות הרב אליעזר ריבלין. הוא מת מיתת נשיקה ונקבר בהר הזיתים בירושלים.





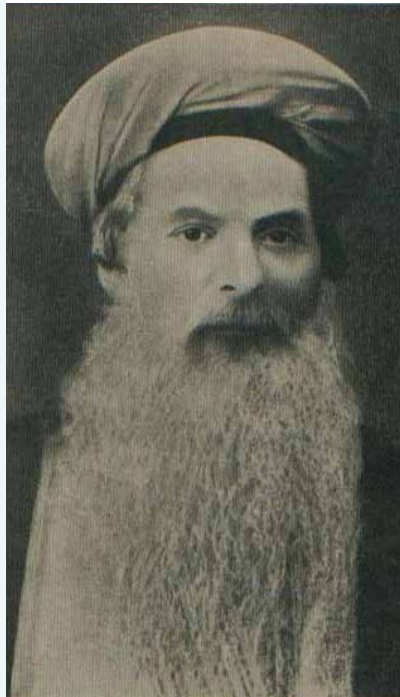
הגה"צ רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל בעל ה'שדי חמד' כ"ד כסלו תרס"ה

בין גדולי ישראל אשר היו בימים ההם, והענין התחיל כשאחד מגדולי התורה העיר להשדי חמד כי השם "שדי חמד" נראה כשם קודש, ובאותם הימים היו נוהגים שמבית הדפוס היו שולחים את הספר בגמר הדפסתו אל הכורך, ועל הדף הראשון של הספר היו כותבים את שם הספר, והכורך היה מסיר את הדף הראשון, והיה מניח תחתיו דף קשה ככריכה, ואשר על כן – טען אותו גדול – שהוא בזיון לשמות הקודש שמשליכים אותם לאשפה, ויכולים לימחק ע"ז, ועוברים בל"ת דאורייתא לא תעשון כן לה' אלקיכם (עיין מכות יא.), ובגמ' ראש השנה (יה); מובא, כשגברה מלכות חשמונאי ונצחום התקינו שיהיו מזכירין שם שמים אפילו בשטרות, וכך היו כותבים בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לא' עליון, וכששמעו חכמים בדבר אמרו למחר זה פורע את חובו ונמצא שטר מוטל באשפה, וביטלום ואותו היום עשאוהו יום טוב עי"ש, וממילא על אחת כמה וכמה שאין לתת שם לספר בשם משמות הקדושים, משום דבכה"ג יכול לבוא בנקל לידי בזיון וחילול שמות הקדושים.

והשדי חמד מאד הצטער על זה, שכן היה זה אחרי שהדפיס כמה כרכים, ואין זה שאלה או הערה בעלמא, אלא ערעור על שם הספר, הנוגע לחשש איסור דאורייתא, ושלא שאלה זו לגדולי הדור, וכולם ענו ואמרו פה אחד, שאין שום מקום לחשוש לכלום, ויותר מכך הם הביאו הוכחות מגדולי ישראל מדורות הקדמונים שנתנו שמות לספריהם ג"כ כדוגמא זו, למשל – 'בית אלקים' להמב"ט, 'מעשי ה' לרבי אלעזר אשכנזי, ולא חששו לבזיון שמות הקדוש שיכולים להגרם כתוצאה מכך.

עוד הביא ראה אחד מגדולי האחרונים, שאביו של הגה"ק רבי יוסף שאול נאטנזאהן זיע"א – הגאון ר' אריה לייבוש נאטנזאהן זצ"ל שהיה גביר ות"ח – שהדפיס ספר בשם בית א', וחזין שמותר להדפיס ספר שנושא בשמו שם שמים. ברם אעפ"כ אחד מהגדולים שהתערבו בשאלה זו, הג"ר דוד פריעדמאן זצ"ל שהיה רב בקרלין, כתב להשד"ח, שעפ"י מידת חסידות עדיף לכתוב 'שדי-חמד' עם קו חיבור, כדי שיראו ויבינו שהם באים כאחד, או שעל האות ש"ן שבתבת שד"י ינקדו חולם בצד שמאל, ואז ידעו שהכוונה לשדה ולא לשם קודש, ות"ח נתן עצה שינקדו את כל תיבת שדי.

והגה"ק הבית יצחק זיע"א מעורר על זה שאביו של השואל ומשיב הנ"ל נתן לספרו שם בית א' שהוא לכאורה שם שמים, ברם כותב שם הבית יצחק שאין בזה שום חשש, וראה לדבר מיעקב אבינו שקרא למקום בית א-ל ולכאורה הרי מוציא שם שמים לבטלה, אלא על כרחך צריך לומר, שכיון שאינו מתכוין לשם קודש, מותר,



חכם הגה"צ רבי חיים חזקיהו מדיני, ה'שדי חמד', נולד לאביו רבי אליהו רפאל ביום ז' חשוון תקצ"ג בירושלים.

הוא למד מפי הראשון לציון חכם יצחק קובו וחכם יוסף נסים בודלא. כבר בגיל 13 הוא הוסמך להוראה, וגם נשא לאישה את רבקה בגיל צעיר.

בשנת תר"ג מת עליו אביו, ובעקבות זאת נסעו חכם חזקיהו ואשתו, יחד עם אמו ושתי אחיותיו, לקושטא (איסטנבול שבטורקיה של ימינו), שם זכה לכבוד רב, והוצעו לו משרות רבות בלימוד תורה. אך הוא סירב להתפרנס מלימוד התורה, ולימד תורה ברבים שלא על מנת לקבל שכר.

בשנת תרכ"ו חכם חזקיהו מדיני הוזמן לכהן כרב העיר קראסו-בזאר (כיום: בילוהירסק) שבחצי האי קרים. בהיותו דובר השפה הטורקית, הקרובה לניב הקרימצי'אי, התחבב על בני הקהילה הקרימצי'אית של קראסו-בזאר. בני הקהילה היו חשודים כקראים, אך

חכם חזקיהו מדיני קבע כי יהדותם אינה מוטלת בספק, והצליח לעורר ולחדש את הקשר שלהם למסורת ולתורה. למרות המתח ששרר בין האשכנזים לקרימצי'אים, הוא זכה להערכה רבה גם מצד הקהילה האשכנזית שבעיר. הוא שימש כפוסק לאנשים רבים, ששלחו אליו שאלות מרחבי העולם. במקביל החל לעמול על חיבור אנציקלופדיה הלכתית, לה קרא 'שדי חמד'.

בשנת תרכ"ט מת עליו בנו. והוציא ספר בשם 'אור לי' – שאלות ותשובות – בעילום שם לזכר בנו שמת;

בשנת תרל"ח חכם חיים חזקיהו מדיני חלה, וכסגולה לרפואה הקדים לשמו את השם חיים.

בשנת תרנ"ט חכם חיים חזקיהו מדיני עזב את קראסו-בזאר, לדאבונם של בני הקהילה, ועלה לארץ ישראל. אחרי שהות בת שנתיים בירושלים עבר לכהן כרבה של חברון, שם שימש כדיין, הוסיף ללמד תורה ברבים והקים ישיבה לנערים. חכם חיים חזקיהו מדיני היה מקובל מאד גם על ערביי חברון.

ביום כ"ד כסלו תרס"ה נתבקש לישיבה של מעלה ונקבר בחברון.

חיבוריו הם: 'שדי חמד' – אנציקלופדיה הלכתית הכוללת כללי פסיקה; 'מכתב לחזקיה' – ספר שאלות ותשובות נוסף. כמון כן נדפסו מכתבים, אגרות ותקנות ששלח בספר 'אגרות שדי חמד'.

הפזמוןס אוזדות שם ספרו "שדי חמד"

הנה בעיקר השם של הספר 'שדי חמד' נתעוררה שאלה גדולה





ומהאי טעמא גם אביו של השואל ומשיב התיר לעצמו לקרוא לספרו בשם זה.

ובענין זה נדפס בספר שדי חמד קונטרס שלם בשם 'באר בשדי לבאר אם יש חשש בשם שדי חמד. והרבה אחרונים כשמביאים את השד"ח כותבים 'שדה חמד', ובכהאי גוונא ודאי שאין שום חשש.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל – שיחות מלוה מלכה

מריחין בעשן הנר [הבדלה] אחר הכיבוי לחבב המצוה "וכתב בסידור יעב"ץ שיש מריחין בעשן הנר [הבדלה] אחר הכיבוי לחבב המצוה. ודכרנא כד הוינא טליא ראיתי שכן היה נוהג הגאון הצדיק בעל שדי חמד ז"ל, וה' דרכו אחר שהריח לומר אח אה בקול גדול מאד עד שכל העומדים מסביב היו שוחקין משמחה זיע"א."

ספר 'קצות השולחן' (לרא"ח נאה, סי' צז ס"ק ז)

הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע כ"ה כסלו תשנ"ט

בסוף ימיו נחלש, וביום ראשון של חנוכה כ"ה כסלו תשנ"ט, אחר שברך את הברכות והדליק את הנר, עלה לגזי מרומים, ברכת שהחיינו היו מילותיו האחרונות בעולם.

מה ענין 'פרח מטה אהרן' לכ"ג חשוון?

שח האדמו"ר רבי יוחנן מטאלנא זצ"ל: בספרה"ק מאור עיניים להרה"ק מטשערנאביל ישנו הסכמה של הרבי ר' זושא זצ"ל, והוא חותם בסיום ההסכמה תאריך כ"ג חשוון לסדר ולפרט "והנה פרח מטה אהרן".

כל חוקרי החסידות תמהו על מילים אלו, דהרי "פרח מטה אהרן" הוא פסוק מפרשת קרח, ואף פעם אינו יכול לחול כ"ג חשוון בפרשת קרח [אכן, אף שבתוך הפסוק אותיות מודגשות שהם בגימטריא השנה שניתנה ההסכמה שנת תקנ"ח, אך השייכות לפרשת קרח אינה מובנת].

אני אומר לכם – המשיך האדמו"ר מטאלנא – אני יודע את הסוד! הנה הרבה פעמים מגלגל הקב"ה ע"י צדיקים, רמזים מה יהיה באחרית הימים, ולפעמים אף הצדיק עצמו אינו יודע הכוונה, אלא שהקב"ה מסובב שיצא מפי הצדיק כך וכך, ובסוף שנים לאחר מכן, מבינים הדברים לאישורם, ולפעמים הצדיק יודע אך אינו מגלה הדבר.

וכמו שידוע הסיפור במדן הבעש"ט הק', שנתן מכתב לאחד מתלמידיו שימסרנו לשלושה עסקנים גדולים, ראשי קהילה בעיר אחת לעזור לו בסכום נכבד מאוד, ואז בשעת מעשה לא היו שלושה אלו לא עסקנים ולא ראשי קהילה, והתגלגלו הדברים שביום שעמד החסיד עם המכתב של הבעש"ט באותה העיר, שנים רבות אחרי שנפטר הבעש"ט, רק באותו היום היו אסיפת בחירות ונבחרו שלשת היהודים האלו להיות ראשי הקהל. כשהראה להם החסיד את המכתב נדהמו להפתעתם לראות כתב יד קדשו של



רבנו נולד ביום י' אלול תרס"ו בבית אביו הרה"ק רבי דוד מרדכי מטאלנא זיע"א, נינו של הרה"ק רבי דוד זיע"א הרבי הראשון לבית טאלנא. בהיותו כבן שבע עקרה משפחתו לארצות הברית, בה למד בתלמוד תורה עץ חיים אחר המשיך שם בלימודיו במסגרת ישיבה קטנה.

כבר בשעת שמחת הבר מצוה שלו הביע רצונו ללמד בארץ ישראל, ובשנת תרפ"ב בהיותו כבן שבע עשרה, הגשים שאיפתו, הגיע לארץ הקודש, ונכנס ללמד בישיבת אהל משה שבעיר העתיקה בירושלים.

בישיבה התעלה בתורה, עד שזכה

לקבל סמיכה מהגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל ומהגאון רבי שמחה בונם ורנר זצ"ל. אחר שלוש שנים בארץ ישראל שב לבית אביו שבניו יורק, שם התבלט הן בלבושו החסידי והן בהנהגתו החסידית השורשית.

בשנת תרפ"ח היה לחתן הרה"ק רבי משה מסטרעטין טורונטו זיע"א, אחר נשואיו פקד עליו אביו לנהוג באדמו"רות, ולאחר כמה שנים בניו יורק ובטורונטו, הקים חצרו במונטריאול שהיתה למרכז גדול לתורה ולתפלה לחסד ולחסידות.

חצרו במונטריאול הפכה לאבן שואבת לרבים, אף אדמו"רים רבים שפקדו את העיר נתארחו בצלו, רבות פעל בה בעניני יהדות ושאר עניני הכלל.

בשנת תשי"ג הגשים שאיפתו מאז ועבר להתגורר בארץ ישראל, תחלה גר בירושלים בשכונת שערי חסד, בשנת תש"כ עבר לשכונת בית הכרם, ולאחר כשנתיים קבע מושבו בבית וגן ברחוב הפסגה.

ענותותו היתה לשם דבר, לא פעם התבטא כי הוא משמש אך ורק כגשר עבור הדורות הבאים, שתפארת בית טאלנא תמשיך להתקיים בעולם. הרבה להסתיר ולהסוות את מופתיו הרבים ככל שעלה בידו, תמיד השתדל לאסוף לעצמו ביזיונות ככל שנתן.



מבוגר ומהימן, וגם במבוגרים עסקינן, כך שלא כל הרוצה ליטול טראמפ יבוא ויטול) - אך לשווא. אחד מהם רב"ף, אמר להם שישנה סגולה המקובלת במסורת מכ"ק אדמו"ר ר' יוחנן מטולנא זצ"ל לומר/לזמר "בר יוחאי", וכדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק" (שבת מה.), ואכן ספק אומרים ספק מזמרים, פצחו הללו ב"בר יוחאי".

טרם יכלו לדבר לשיר אל לבם, והנה משאית יוצאת מהמסלול הרחוק ומתקרבת בקשת ארוכה לעבר מקומם. הנהג, עירני וזריז, שואל אותם בקול רם: לבני ברק?! - והם משיבים בחיוב. - עלו ושובו בנחת - קורא הנהג, והללו עושים כן. אחר ברכת שלום משני הצדדים, מספר הנהג כי הוא מתרגש לקיים מצות הכנסת אורחים ברכבו. ומוסיף ואומר להם: - לא הייתי אמור בכלל לנסוע מדרך זו, כי אני בא מן הדרום וכו'. אפס כי משום מה רגלי (שעל דושת הדלק והבלמים) "הוליכנו" בדרך זו... בשביל לעזור לכם כנראה, כדאי שתשיבו במהרה למקומכם - אמר להם.

אף אנו לא טמנו ידינו בצלחת - קראו האברכים - שוורנו "בר יוחאי" כדי שתגיע...

לתמיהת הנהג, אמירת שירת "בר יוחאי" למה זו עושה, השיבו לו שזה סגולה של כ"ק אדמו"ר מטולנא זצ"ל, לתדהמתם, אמר להם הנהג ששמו אכן "בר יוחאי", לא פחות ולא יותר, ומשנוכח לדעת שהם מפקפקים בדבריו, אף הוציא והראה להם את תעודת הזהות שלו...

הבעש"ט זצ"ל שכבר לא חי כל כך הרבה שנים, שכותב להם שיעזרו לחסיד הנ"ל בגלל היותם ראשי הקהל!!! זה כוחות הצדיקים. גם כאן רצה הרבי ר' זושא שכל רז לא אניס ליה - לרמוז לנו שבתאריך זה, כ"ג חשוון שנים רבות אחרי פטירתו, יהיה ויתקיים פסוק זה שוב, "והנה פרח מטה אהרן" שהרי אביו הרה"ק המהר"ד מבעלז נפטר ביום כ"ב חשוון, וביום כ"ג חשוון התחיל לפרוח מטה אהרן בנו הרה"ק המהר"א זצ"ל.

סיים האדמו"ר מטאלנא: כמדומני, שזה אמת לאמיתו, תירוצי אחר עוד לא זכיתי לשמוע על ההסכמה זו.

תנחומיך ישעשעו נפשי (עמ' 554)

טְרַמֵּפּ בזכות זמר "בר יוחאי"

סיפור נפלא, באברכים שזכו להגיע הביתה בזכות זמר "בר יוחאי", וכפי שהובא בלוח הפופולארי "דבר בעתו" (שנת תשע"ג חודש אייר, במדור ברקאי), והנה הוא לפניכם כלשונו וככתבו: שלשה אברכים יצאו מהתייצבותם בלשכת הגיוס. אצה להם הדרך לעלות לאוטובוס כדי להספיק להגיע לכולל לפני "סדר שני", אך הנה, זה עתה הוא חלף-עבר על פניהם והאוטובוס הבא יגיע כבר כעבור זמן לא מבוטל. הם החליטו לעבור לכביש המקביל, כדי "לתפוס" טראמפ (כמובן, לא כל המזדמן, הן מחמת סכנה הן מחמת קדושה, כהוראת רבותינו שליט"א/ז"ע, אלא לרכבו של

מסר חסידי לפרשת השבוע

התקין עצמו לתפילה

חז"ל מתארים את ההכנות של יעקב אבינו למפגש עם עשיו, "התקין עצמו לשלושה דברים - לדורון, לתפילה ולמלחמה".

מובא בספר פני מנחם בפרשת וישלח "יעקב אבינו הכין עצמו לדורון לתפלה ולמלחמה, ודבר זה נוהג בכל איש ישראל, כי כל אחד עובר עליו ענין פרשה זו בזמן מן הזמנים".

התפילה היא בכל מקרה, גם כשפונים לדורון, או למלחמה, יש גם את עניין התפילה.

התפילה היא של כל אחד, גם האדם הפשוט ביותר יכול וצריך להתפלל. ואם כי יש את עניין הענווה של "מי אנוכי שאזכר להתפלל", אבל יחד עם זאת יש את האמונה שהקב"ה "שומע תפילת כל פה".

מסופר כי פעם בליל יום כיפור, כשנכנס הבעש"ט הקדוש לבית המדרש לתפילת "כל נדרי" נפלו פניו וחשכו עיניו. בקושי רב עמד על רגליו, מבלי להראות

'מעשה אבות' - כך אמרו חז"ל - 'סימן לבנים'. פרשת וישלח, היא הפרשה שבה רמזים תהלוכות בני-ישראל בגלות, והרמב"ן מביא זאת בהרחבה בפתיחת הפרשה "נכתבה הפרשה הזאת להודיע כי הציל הקב"ה את עבדו וגאלו מיד חזק ממנו. ויש בה עוד רמז לדורות, כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו, יארע לנו תמיד עם בני עשו, וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק".

מנהג קדום היה נהוג בקהילות ישראל, למי שעומד להתייצב לפני מלכים ושרים, או טרם היציאה לדרך, לקרוא בפרשת וישלח, ובמיוחד במוצאי שבת שקודם היציאה לדרך, כפי שמופיע בסידורים. שכן בפרשת וישלח, יש ציוני דרך לפרשת הגלות, והלימוד בפרשה זו היא כסגולה ושמירה לשמך בכל דרכיך, ולנשיאת חן בעיני אלוקים ואדם. המקור למנהג הוא רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, שנהג כן קודם שהלך אל הקיסר, כמבואר במדרש (ב"ר ע"ח טו).

ראש השנה עובר, והחלומות ממשיכים, לילה ועוד לילה. עד שלילה אחד אבא שלו אמר לו בחלום, הזהר על נפשך, שחלילה לא תפסיד את עולמך. תיסע עם היהודים, ותתפלל לה' שישלח לך על כל מה שחטאת בשוגג - - - הוא קם בבוקר, והחליט שהוא חייב לעשות "למעשה" ויהי מה.

עוברים עוד יומיים, והנה שוב עגלות עברות. הוא שואל את היהודים מה היום. והם מסבירים לו, יש דבר שנקרא "יום הכיפורים". ביום הזה עומדים כל היהודים בתפילה, צמים מערב עד ערב, "שואגים בתפילה ומבקשים רציון", מבקשים סליחה מחילה וכפרה, וה' הטוב סולח להם.

הפעם הנקודה היהודית שבתוכו התלקחה ללהבה ממשי, הוא הרגיש אש גדולה בוערת לו בתוך הלב, והוא נכנס בריצה הביתה, לקח את הסידור של אמא שלו, קפץ על אחת העגלות והצטרף לקבוצת היהודים שנוסעים לעיר, ליום כיפור.

פעם ראשונה שהוא ראה בחיים שלו בית כנסת, היה באותו ליל יום כיפור. המעמד עשה עליו רושם כביר, המון נרות שהדליקו המתפללים, הקיטלך הלבנים, הניגונים, הדבקות והרצינות, כל אלו עשו עליו רושם עצום. הוא עמד מרוגש ונסער ורק רצה להיות כמו כולם, לעשות מה שכולם עושים, אבל מה הוא יכל לעשות והרי להתפלל הוא לא ידע ולא יכל. לא היה לו מושג איך מתפללים ומה מתפללים, ואפילו לקרוא לשון קודש הוא לא ידע.

כך הוא עמד והסתכל, דמעות עמדו לו בעיניים, הוא חיפש איזה פורקן לסערת נפשו, לא היה לו כלי ביטוי שיוכל להוציא את הלב שלו. הוא עמד משתאה ומשתומם, מביט בשקיקה על כל היהודים, עד שהוא הרגיש שהוא הגיע לגבול, הוא כבר לא מסוגל יותר. הוא נעמד מאחורי אחד מעמודי בית הכנסת ופרץ בבכי גדול. בכה ובכה, לא היה מסוגל יותר.

בשמים נעשה מזה רעש גדול. יש כאן תינוק שנשבה. הוא לא אשם במצב שלו, מה הוא יכל לעשות. ההורים שלו נפטרו בצעירותם, השאירו אותו יתום קטן, הוא גדל בין גוים. לא שמע על שבת ועל שמע ישראל, לא ידע מה מותר ומה אסור, "תינוק שנשבה".

במעזיבו עמד הבעש"ט הקדוש בבית המדרש שלו, ובעיניו הצופיות ראה את כל אשר נעשה. צערו העמוק של היתום, נפש יהודית שוקקה, נגע ללבו. מי יכול להבין את ההשתוקקות של בן שכל כך רחוק מאביו שבשמים אבל פנימיות נפשו צועקת לה' "אליך ה' אקרא". את כל זה ראה הבעש"ט, וניסה למשוך את הנער, הוא ניסה להביא את אותה נפש שוקקה שתבוא לשערי תשובה.

פתאום התפרץ היתום בקול ואמר, רבוננו של עולם, יתום אני, הורי לא הספיקו בחייהם ללמד אותי להתפלל. אינני יודע איך מתפללים ומה מתפללים, ותוך כדי דיבור הוא

כל סימני שמחה כדרכו. גם התלמידים שמו לב בנעשה, ובבית המדרש שורה דממה מעיקה. שוב ושוב שמעו את הבעש"ט נאנה, והחבריה קדישו הרגישו שמשוהו קורה, אבל לא ידעו מה.

פתאום הסתובב הבעש"ט, והראה בידו לבעל תפילה שיתחיל "כל נדרי". ומכאן ואילך נמשכה התפילה כסדרה. במוצאי יום הכיפורים כשהסבו התלמידים יחד, פתח הבעש"ט ואמר:

היה חוכר יהודי שהצליח לרכוש את אמונו של הפריץ בעל הכפר, וכל מה שהיה לפריץ בכפר החכיר ליהודי. עם הזמן נעשה היהודי מקורב אל הפריץ, ועל פיו ישק כל הכפר.

עברו שנים והיהודי החוכר ואשתו מתו והשאירו אחרים ילד קטן, ללא קרוב וגואל, בלי משפחה ומכרים. ומכיוון שלפריץ לא היו בנים, החליט לאמץ את היתום לבן. עם זאת, מתוך אהבתו לאבי-היתום לא העלים ממנו שאבותיו היו יהודים, ואף מסר לו מספר חפצים מהוריו, ובתוכם סידור של אמא של הילד, סידור שבו הייתה מתפללת.

הזמן עשה את שלו והיתום שכח לגמרי שההורים שלו יהודיים והוא יהודי. הוא התאקלם בבית של הפריץ, הם ראו בו בן, והוא ראה בהם הורים.

פעם עמד היתום ליד הבית, הוא כבר היה אז נער, והוא ראה עגלות עמוסות-נוסעים עוברות, ובעגלות יושבים גברים, נשים, וטף, וסלים מלאים אוכל. זה היה נראה משהו לא שיגרתי. עצר הנער היתום את אחת העגלות ושאל את האנשים לאן הם נוסעים. סיפרו לו האנשים שעוד מעט ראש השנה, ואז שוקלים את הזכויות והחובות של כל אחד, וזה "יום הדין", ופוסקים לכל אחד מה יהיה איתו, וכו' וכו', ולכן הם נוסעים לעיר, שם יש בית-כנסת גדול ושם מתקבצים כל היהודים מהסביבה ומתפללים וצועקים יחד לבורא העולם, ובזכות תפילת רבים אנו מבקשים שנכתב ונחתם לחיים טובים.

הדברים נכנסו באוזני היתום ועוררו בו זכרונות רדומים, "הרי סוף כל סוף גם אני יהודי" חשב הנער היתום.

כך הלך הנער הביתה, והמחשבות לא עזבו אותו כל הלילה. הוא התהפך מצד לצד ולא הצליח להירדם.

כשיהודי עושה השתדלות אפילו קטנה, משמים מסייעים לו בדברים גדולים. לפנות בוקר הוא נרדם ובחלום הוא רואה את אבא שלו.

אומר לו אבא שלו בחלום "אל תשכח שאתה יהודי". הילד מתעורר, נבהל, ואחרי כמה דקות חוזר לישון. שוב נרדם, ושוב אותו חלום. הפעם אבא שלו אומר לו בפירוש, אל תהסס, תיסע עם היהודים לראש השנה.

בבוקר הוא קם, מספר את החלום ל"אבא" שלו, כלומר, לפריץ, והפריץ מרגיע אותו, כנראה ראית, חשבת, אז חלמת. הכל בסדר.

בריה, אלא מבקש שיתפללו בריות לפניו ויקבלם. אמר רבי יצחק: עכשיו אין לנו לא נביא לא כהן לא קרבן לא מקדש לא מזבח, מי מכפר עלינו, אף על פי שחרב בית המקדש לא נשתיר בידנו אלא התפלה הזו... והמדרש תנחומא מביא על זה את הפסוק בפרשת השבוע, וישלח לפיכך אמר יעקב לבניו 'ונקומה ונעלה בית אל', שזה הולך על תפילה (אגב, כמה מהראשונים, האבן עזרא, ועוד, מביאים מכאן שצריך בגדים נקיים לתפילה, וכמו שכתוב כאן, והחליפו שמלותיכם - ונקומה ונעלה בית א-ל).

אמנם מוצאים הרבה בנביא ובגמרא שתפילה ממש משנה את הטבע, אבל עלולה להתנגב המחשבה, נו, תפילות מיוחדות שבאות מעומק לב, זה משהו אחר. אבל התפילה שלי, בקושי אני מצליח להתרכז, תפילה של אדם פשוט, מה זה כבר שווה.

הצדיק רבי אהרן מטשערנאביל, שאל פעם את הגבאי של הבית מדרש שלו אם היום הוא התפלל. הגבאי, שהיה מופתע, כי באמת הוא עדיין לא התפלל באותו יום. ענה: לא, לא התפללתי היום. "מה קרה היום" שאל אותו רבי אהרן.

התנצל הגבאי שכבר כמה וכמה פעמים הוא חשב לעצמו שהתפילה שלו לא שווה כולם. הוא רק מתחיל "ברוך שאמר" מגיע משהו לשאול למה אין מים לקפה. הוא מגיע ל"ויברך דוד" מגיע משהו אחר להתלונן שנגמר התה. אין את זה וצריך לסדר את זה. כל הבית מדרש על הראש שלו, וממילא אין לו תפילה. זה תפילה זה?

החלטתי, כך אמר הגבאי, שאם התפילה שלי ממילא לא שווה, אז כנראה לא צריך את התפילה שלי.

השיב לו רבי אהרן מניה וביה: אתה רואה שיום אחד לא התפללת, כן, את אותה תפילה שמופרעת עם הקפה ועם התה ועם הספסלים ועם השולחנות ועם כל מה שצריך לסדר ומפריעים לך, ובכל זאת יום אחד לא התפללת, מיד רואים זאת עליך, ומכאן ראייה שהתפילה שלך שווה-גם שווה. ויש הבדל עצום אם כן התפללת או לא התפללת.

רבי אהרן מטשערנאביל היה בן של המגיד מטשערנאביל, ודרכו של רבי אהרן מטשערנאביל הייתה לספר הרבה סיפורי צדיקים. כעת נתחזק אנחנו בסיפור הזה, וכפי שהוא אמר לגבאי שלו שגם תפילה פשוטה שכזו, עושה רושם, ואינו דומה האדם שלפני התפילה לאדם שאחרי התפילה.

ויהי רצון שיתקבלו תפילותינו לרצון, לפני אדון כל.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פתח את הסידור שירש מאמו, ואמר בבכיה גדולה, רבנו של עולם, קח לך את כל הסידור כולו.

הנער בכה, והמתפללים בבית הכנסת בכו יחד איתו, והתפילה הכנה של היתום, תפילה שיצאה מעומק לב, עשתה רושם כביר בשמים, פתחו את שערי התשובה בפני היתום, וקיבלו את תפילתו באהבה וברצון.

כאן סיים הבעש"ט את הסיפור ואמר: הכל הולך אחרי כוונת הלב, ולזה כיוונו חז"ל אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון את לבו. כעת תבינו למה התעצבתי בתחילת כל נדרי, ולמה אחר כך שמחתי.

זה סיפור על תפילה אמיתית וכנה מעומק לב. אבל צריך לזכור שה"התקין עצמו לתפילה" נוהג בכל מקום ובכל זמן, לכל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל. הרי כך אומרים בשמו"ע "כי אתה שומע תפילת "כל" פה.

על חשיבות התפילה שהיא הדבר שצריך הכי להשקיע בה, יש רמז נאה: לשלושה דברים הכין עצמו יעקב אבינו, לדורון, לתפילה, ולמלחמה. שלושת הדברים מתחילים במספר ארבע. ד'ורון, מתחיל באות דל"ת, 4. מלחמה, מתחיל באות מ"ם, 40, ותפילה מתחילה באות תי"ו, 400. להראות שבכל מקרה התפילה היא לאין ערוך משאר ההשתדלויות.

וכמו שהגמרא מביאה במסכת ברכות דף ל"ב: א"ר חמא בר' חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל! שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

יחזור ויתפלל. להתפלל ושוב להתפלל. אמר על זה רבי דוד שלמה אייבשיץ, בעל ה"ערבי נחל", משל נפלא.

יש ילד שבוכה, ואבא שלו יודע שזה לא נורא, הוא מכיר את הילד, הוא מכיר את הבקשה. הוא יודע שהילד יבכה קצת ויפסיק. ירגע לו. אבל לפעמים הילד בוכה ובוכה, עד שהאבא כל כך מרחם עליו, שהוא נותן לו את מה שביקש.

מה עשה ילד חכם, אמר לאבא שלו, תשמע אבא, את הדבר הזה אני רוצה כל כך חזק, שאני אבקש בלי הפסקה, אז בבקשה תן לי את זה כבר עכשיו, למה שאבכה כל כך הרבה. אמר הערבי נחל בדרך דרוש: דוד המלך אומר בתהילים (תהלים פו ג): 'חנני ה', כי אליך אקרא כל היום'. אני כל היום אבקש ממך את זה, אז תן לי את זה כבר עכשיו.

ויש גם מדרש תנחומא, בפרשת השבוע, אמר רבי פנחס הכהן בר חמא: אין הקדוש ברוך הוא חפץ לחייב

נס שיש לנו צדיקים



"אלה מועדי ה' אשר תקראו אֹתָם" (ו'ה סה) - חכמי הדורות יודעי העתים שגבה ועצמה מעלתם שכל מועדי ה' נקראים על ידי קביעותם וקידושם את הזמנים והעיתים.

בסוף הגלות, ש"דרכי ציון אכלות מבלי באי מועד", וככל שמקווים לאור מתגבר ונכפל החושך, דווקא משם מפציע אור החכמים יודעי הבינה, אשר ניתן להם מאור הגנוז לקבוע מועדים חדשים אשר בהם ידע ישראל את המעשה אשר יעשה, עד כי יבקע ויזרח אור החדש על ציון במהרה.

הנס האמיתי של חנוכה, הם צדיקי החסידות ענקי הדורות, שבלעדיהם נשתכח תורה מיישראל, והם בעצמם אורות המאירים לכל ישראל במושבותם.

אוצר פניני החסידות - חנוכה

מאמרים נבחרים ושמועות נאות בשורשי חנוכה המכונים ומרוממים את האדם לעולמות נעלים | מעשי צדיקים | ספיר ויהלום - הארה חסידית ועובדין טבין |



אור הגאולה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אידיפה 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ☎



שימחת הסוד

על נסיקה וסודותיה

בכל שיהסוד גדול יותר, כך נמשך חיות ואור גדול יותר למתחברים בו, לאמר; "יש לי אב כה גדול שיכבל שימתגלה הוא נשאר נעלם וגבוה מעל גבוה".

אמנם, אף שיבכל ימי זמני הקודש וקיום מצוותיהם וחוקיהם מסתתר האב, ולא כל בן זוכה להרגיש צפונות וטוב האלוקי שיבכל מצווה ומצוה, לא בן בסגולת ימי החנוכה שיאין זה סוד, וגלוי לכל בהרגש ממשיי שכל אחד ואחד מהבנים - אף שיאין לו רשיות להשתמש בהם ולהשיגם בשלמות - זוכה להתעדן ולהתענג לטעמים מרחוק מאור הגנוז.

אוצר האריז"ל - חנוכה

בשורה חדשה לכל ישראל אשר כל הבנים המתענגים יתחדשו ביתר עז להיות מזסיפים והולכים באור עבודתם למלכם ואביהם הרם והנשיא.

לנוע, לטעום ולהנות מפרד"ס האריז"ל בימי החנוכה - גם למי שיאין לו עסק בנסתרות

מנהגי ורמזי האריז"ל השווים לכל נפש | לקט נפלא מכל כתבי וסידורי האריז"ל להבנת כוונות המצוות והתפילות | ליקוט צדיקי החסידות | כוונת הרש"ש בסדר נאה ומשובח ונעים לעין המכוון



אור הגאולה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66



שיקן שמחת הקב"ה בפלפולא דאורייתא
ביאורי התוספות

לשמוח ולשמוח את הקב"ה

בעלי התוספות באו לחון אותנו במתנת הפלפול בעמקות בלי גבולות המתגלות בתורה, ולמחיה נשלחו לשמוח עם עני ודל באותם ימי הרי-גורל, מסעות ההריגה והשמד הנוראים, שהביאו עמם גלות העצבון ודכדוך ארצות העמים.

כי שמחת ישראל נשאבת מפל-פולא דאורייתא שמכפלת את השמחה להביאה לבי 'פלאות': הן "שמח ישראל בעושי" - ששומחים בבורא ומתפלאים מתפארת גדולתו המתגלית במרבצים האינסופיים בעומקי חכמת התורה, והן ל"ישמח ה' במעשיו" - שבאותה שעה שמח הבורא עם ה"תוספות-איד" כשרואהו מתענג בפלפולו, ובכך מתפלא ומתפעל: 'כמה נהיר טוהר זיו דיוקן בני'.



תוספות אור, חיות ותענוג.

שינון התוספות

סיכומים לשינון
דברי התוספות
ערוכים בשפה
בהירה וקצרה

ביאור התוספות

ביאור משולב ובהיר לכל דברי
התוספות | השוואות והוספות
משאר דברי הראשונים | סיכום
קצר לכל דיבור | תוספות מנוקד

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176 להשיג בחנויות הספרים המובחרות

